

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 17 mars, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att riksdagsmannen i Första Kammaren d:r *R. Törneblad* på grund af sjukdom (ledgångsrheumatism) är förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, varder härmed på heder och samvete intygadt.

Stockholm den 15 mars 1906.

Emil G. Aspelin,
legit. läkare.

Anmälades och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 60, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående anslag till fortsättandet af befästningsarbetena vid Boden;

n:o 61, i anledning af Riksdagens år 1905 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1904; och

n:o 62, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om upplåtelse under äganderätt till nobelstiftelsen af visst område af lägenheten Djurgårds-Freskati; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 25, i anledning af väckta motioner angående dels lika rösträtt, dels ock slutna omröstning vid prästval;

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändring dels af 22 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels ock af 16 § i förordningen om kyrkostämman m. m.;

n:o 27, i anledning af väckt motion om rätt för enskild part att anhängiggöra talan mot tjänsteman för fel i tjänsten; och

n:o 28, i anledning af väckt motion angående skyldigheten att erläggga kommunalutskylder i stad.

Upplästes och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragraf, n:o 11, i riksdagsbeslutet, angående val af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare.

Fortsattes föredragningen af statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförvarsdepartementet.

Punkterna 20—30.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

*Anslag för
anskaffande
af transport-
medel för
flottans varf.*

Under punkten 36 af förevarande hufvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för anskaffande af transportmedel för flottans varf bevilja på extra stat för år 1907 ett anslag af 73,000 kronor.

Utskottet hade på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning, att Riksdagen för anskaffande af transportmedel för flottans varf beviljade på extra stat för år 1907 ett anslag af 58,000 kronor.

Herr statsrådet Sidner: I denna punkt har af utskottet föreslagits en nedsättning i det af Kungl. Maj:t begärda anslaget å 73,000 kronor med ett belopp af 15,000 kronor, som afsetts för en större motorbåt för Karlskrona station. Såsom motiv för detta afslag har utskottet anført, att det »ej funnit sig öfvertygad om att tekniken i afseende å förfärdigandet af motorbåtar ännu nått en sådan utveckling, att dylika båtar med fördel må kunna användas för arbeten af nyssberörda art». Jag ber att få upplysa, att när som helst kan man inom vårt land, här i Stockholms-trakten, få motorer, afsedda för fartyg, och dessa motorer utveckla en kraft af ända till 100 hästkrafter, alltså mycket mer, än som skulle behövas för ifrågavarande bogserbåt på Karlskrona varf, hvilken är afsedd dels att för artilleridepartementets behof kunna bogsera pråmar mellan varfvet och de olika kruthusen, dels ock att transportera personal, som skall dit till sitt

arbete. Det vore mycket önskligt, om varfvet kunde få denna förstärkning af sin transportmateriel, hvarom här är fråga, ty varfshufvudet har anmält — och det är för öfrigt känt — att tillgången på sådan materiel vid Karlskrona station är synnerligen knapp.

Anslag för anskaffande af transportmedel för flottans varf.
(Forts.)

Jag får alltså vördsamt hemställa, huruvida icke kammaren skulle vilja bifalla Kungl. Maj:ts proposition i enlighet med den af herr Daniel Persson afgifna reservationen.

Friherre Palmstierna: Här har utskottet märkvärdigt nog föreslagit en udsättning på denna budget och en nedsättning, som uppgår ända till 15,000 kronor.

Då denna fråga behandlades i utskottet, så fanns där en person, som från västkusten hade synnerligen stor erfarenhet i afseende å motorbåtar. Han sade, att de nog äro bra, men att de krängla ganska betydligt, och ju mer, desto större de äro. Efter hans uppfattning vore det mycket svårt att få motorbåtar, som med säkerhet skulle kunna bogsera dessa pråmar, för hvilket ändamål icke obetydlig maskinkraft är erforderlig. Detta gjorde, att utskottet frågade ingenjörer, hvilka också efter utskottets uppfattning satte stora frågetecken härför. När därtill kom, att varfvet har åtskilliga båtar och att en ångslup blir ledig vid Älfsborgs fästning, när arbetet där är färdigt och transporter icke vidare där erfordras, samt kustfästningarne dels redan hafva transportmateriel, dels ock nu få densamma ytterligare tillökt samt all materielen lyder under samme stationsbefälhafvare, så har utskottet ansett, att man för detta år väl skulle kunna skaffa båtar, som skulle kunna utföra de artilleridepartementets pråmtransporter, som möjligen skulle kunna förekomma.

Med anledning häraf tillåter jag mig hemställa om bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

Punkterna 32—41.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 42 och 43.

Lades till handlingarna.

Punkten 44.

Uti en inom Första Kammaren väckt, till förberedande behandling af statsutskottet hänvisad motion (n:o 1) hade greve A. Wachtmeister föreslagit, att Riksdagen, till undersökning om sättet och kostnaden för beredande af ytterligare ett inlopp till

Om anslag till ökad antal inlopp till Karlskrona örlogshamn.

Om anslag till Karlskrona örlogshamn med tillräckligt djup för större krigsfartyg, ökad antal inlopp till Karlskrona örlogshamn. ville, under förutsättning af bidrag härtill från Karlskrona stad med 3,000 kronor, ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett anslag af 9,000 kronor.

(Forts.)

Vidare hade herr *G. W. Roos* i en inom Andra Kammaren väckt, äfvenledes till statsutskottet remitterad motion (n:o 3) hemställt, att Riksdagen, till undersökning om sättet och kostnaden för beredande af ökad antal inlopp till Karlskrona med tillräckligt djup för större krigsfartyg, ville, under förutsättning att bidrag härtill erhöles från Karlskrona stad eller enskilde med 3,000 kronor, ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp af 9,000 kronor.

Utskottet hade på andragna skäl hemställt, att herrar grefve Wachtmeisters och Roos' ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten hade reservation afgifvits af herrar *P. Pehrson*, *F. E. Pettersson*, *I. Wijk*, friherre *J. T. Gripenstedt*, grefve *K. A. Posse*, grefve *C. O. Taube* och *C. H. Wallentin*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af herrar grefve Wachtmeisters och Roos' i ämnet gjorda framställningar, måtte till undersökning i fråga om sättet och kostnaden för beredande af ytterligare ett inlopp till Karlskrona örlogshamn med tillräckligt djup för större krigsfartyg, under villkor att bidrag härtill med 3,000 kronor lämnades från Karlskrona stad eller enskilde, å extra stat för år 1907 bevilja ett anslag af 9,000 kronor.

Friherre Gripenstedt: I denna punkt har jag reserverat mig mot utskottets hemställan och ber därför att få yttra några ord.

Efter min uppfattning är denna sak af ganska stor vikt, och det belopp, som här äskats, är däremot ytterst ringa. Utskottet har icke heller ansett saken vara så obetydlig, utan tvärtom i sin motivering på det hela taget förordat densamma, men likväl på skäl, hvartill jag senare skall komma, afstyrkt motionerna. För en örlogshamn är af allra största betydelse att hafva mer än ett utlopp. Förr i världen ansåg man ju, att hufvudvikten låg på att hindra fienden att komma in, hvarför man också bommade igen inloppen. Jag tror, att den taktiken är öfvergifven, och att man nu såvidt möjligt vill hafva flera utvägar för en flotta att komma ut på. Den senaste tidens krigserfarenhet visar till fullo faran af endast ett utlopp. Jag behöfver blott nämna namnen Santiago och Port Arthur för att alla skola hafva klart för sig, huru betänkligt det är för en flotta att blifva instängd. Från vår egen krigshistoria vill jag erinra om Viborgska gatloppet, där flottan var instängd och visserligen slog sig ut, men

med stora förluster. Huru det skulle gå, om en öfverlägsen flotta blockerade vår flotta i Karlskrona, det kan man allt fråga sig. Detta östra inlopp, som det här gäller, ligger ganska långt från de öfriga utloppen och skulle vara utmärkt att hafva tillgängligt såväl för örlogsflottan som för den öfriga kustfarten.

Om anslag till ökad antal inlopp till Karlskrona örlogshamn.
(Forts.)

Hvarför vill nu utskottet icke gå med på en undersökning af denna farled? Jo, det är egentligen därför att man fruktar, att det skall draga befästningar med sig, om detta sund upprensades. Ja, det må nu så vara, men om det behöfs, så får man ej draga sig för kostnaden för dessa befästningar. Huru de för öfrigt skulle kunna anordnas, kan jag visserligen icke säga, men det är ju möjligt, att det kan låta göra sig ganska enkelt medelst minor och ett eller annat batteri eller på annat dylikt sätt. Så länge Karlskrona är vår flottas hufvudstation, tror jag, att det är af stor betydelse, att man uppmärksammar denna fråga. Det är visserligen tal om att flytta hufvudstationen till Stockholm och därjämte hafva en flottstation på västkusten. Ja, det är ju möjligt, att så sker i en framtid, men ännu så länge är Karlskrona den hufvudstation, där vår dyrbara flotta ligger, och det vore ytterst betänkligt, om den skulle kunna där blockeras.

Så säges här, att Kungl. Maj:t ej torde sakna medel att verkställa en dylik undersökning. Hvad beträffar befästningarna, är jag öfvertygad, att Kungl. Maj:t ej lär sakna medel till att taga den saken i öfvervägande, på samma gång som en undersökning för uppreisning af farleden skulle äga rum. Men om Kungl. Maj:t utan vidare har medel härtill, det är en annan sak. I alla fall tror jag, trots utskottet, att det icke kan vara olämpligt att härvidlag göra en liten påtryckning. I betänkan det menas: det behöfs ej; Kungl. Maj:t har själf sin uppmärksamhet fästad på denna sak. Ja, äfven jag har pliktskyldigast mycket förtroende för Kungl. Maj:t, men jag anser, att en påstötning en eller annan gång i en eller annan fråga icke kan skada, och i detta fall anser jag verkligen en sådan påstötning vara lämplig.

Jag ber att på de af mig anförda skäl få yrka bifall till den af mig biträdda reservationen.

Friherre Palmstierna: Den ärade talaren sade, att frågan otvifvelaktigt var af stor betydelse och att beloppet var ringa. Jag tror, att beloppet är alltför ringa. Betydelsen af själfva saken har ju utskottet ingalunda underkänt, utan tvärtom vitsordat. Men utskottets åsikt är, att ett sådant inlopp icke kan tänkas upptaget utan att därmed följa befästningar. Ty annars vore det ju att inbjuda fienden att komma in där. Således måste där anläggas befästningar, och dessa befästningar blifva betydligt dyrbarare än rännan, som skulle tagas upp. Det är detta, som gör, att dessa befästningar måste bestämmas på samma gång som undersökning sker, hvar rännan skall upptagas, ty där

Om anslag till öro många öar, omkring hvilka — antingen på norra eller södra ökadit antal sidan — rännan kan tagas upp. Utskottet har haft den uppinlopp till fattningen, att allt måste undersökas på en gång, och då räcka Karlskrona inlopp till icke 12,000 kronor, och icke heller bör det ske på det sätt här örlogshamn. (Forts.) föreslagits, utan Kungl. Maj:t måste taga hand om saken, ifall en sådan undersökning skall ske, och då måste, som jag redan nämnt, undersökning ske på en gång både angående befestningarna och hvar rännan skall ga.

Med anledning häraf tillåter jag mig, herr grefve och talman, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Grefve Wachtmeister, Axel: Då jag nu går att försvara min motion, skall jag icke gifva mig ut på några sjöstrategiska farvatten, där jag såsom icke på detta område varande fackman lätt skulle kunna göra haveri, utan jag skall försöka vara kortfattad och endast anföra några få skäl.

Ett af syftemålen med min motion var att ånyo väcka uppmärksamheten på denna nära till hands liggande möjlighet att genom ett ytterligare utlopp i hög grad förbättra Karlskronas kvalifikationer såsom örlogshamn, och så till vida har jag allt skäl att vara tacksam mot utskottet för dess välvilliga motivering, hvilken gifvit mig ett kraftigt stöd. Men själfva *hufvudsyftet* med motionen var dock att få en verklig utredning till stånd och detta snart, redan till nästa år, och till den ändan räcker ej utskottets välvilliga motivering eller en vädjan till Kungl. Maj:t, utan därtill behöfs med säkerhet beviljandet af detta lilla anslag.

Utskottet medgifver, att en utredning är högeligen önskvärd, men anför som skäl för sitt afstyrkande, att frågorna om utloppets upprensning och om eventuella befestningar böra prövas i sammanhang med hvarandra. Ja, det är fullkomligt riktigt; jag bestrider visst icke detta. Men Kungl. Maj:t har ju obegränsad tillgång på sakkunskap i fråga om befestningskonst och kan i allra värsta fall tillsätta en kommitté, så att nog *kan* Kungl. Maj:t, om anslaget beviljas utan vidare, behandla båda frågorna på samma gång. Så säger utskottet — eller antyder åtminstone — att Kungl. Maj:t torde ej sakna medel att göra denna undersökning utan anslag. Ja, det kan ju hända, men det sannolika är väl, att Kungl. Maj:t fortfarande såsom hittills anser, att Kungl. Maj:t har annan användning för sina besparingsmedel. Vi hörde i förmiddags af förutvarande chefen för sjöförsvarsdepartementet, att Kungl. Maj:t endast i yttersta nödfall använder dessa besparingsmedel; och det är mycket sannolikt, att Kungl. Maj:t fortfarande anser, att detta ej är nödfall. Det vore då endast en gärd af rättvisa och förutseende, om Riksdagen föranstaltade om att en utredning äfven öfver de möjligheter, som Karlskrona station kan erbjuda, föreläge, när en kom-

mande riksdag en kunglig proposition om den nya stockholmsstationen skall behandlas. Utredning om de fördelar en sådan station som Stockholm kan komma att erbjuda, den kommer nog fram ändå utan anslag. Jag är lika öfvertygad som någon annan om nödvändigheten af den nya stockholmsstationen, men jag är icke öfvertygad om nödvändigheten af en sådan allt uppslukande universalstation som den, hvilken påyrkas i den broschyr af kommandörkapten Flach, som för några dagar sedan utdelades till Riksdagens ledamöter med anledning af nu ifrågavarande motioner. Det har just varit ett af syftmålen med min motion, att den skulle vara ett led i arbetet till häfvande af det osäkerhetstillstånd, som för närvarande råder på grund af just dylika broschyrer af enstaka sjöofficerare — ett osäkerhetstillstånd, som sannerligen ej är till gagn för vårt sjöförsvär, då därigenom uppmannas en lätt funnen och välkommen anledning för våra alltför nitiska sparsamhetsifrare att neka anslag såväl till den ena som den andra stationen. Det kan ju hända, att det är strategiskt teoretiskt riktigt att förlägga hela vår sjögående flotta på en plats. Det vill jag hvarken medgifva eller bestrida, då jag ej är fackman, men säkert är, att det finns omständigheter, som göra, att det teoretiskt riktiga ej alltid är det praktiskt bästa.

Om anslag till ökad antal inlopp till Karlskrona örlogshamn.
(Forts.)

1897 och 1901 års kungl. kommittéer förordade, att vår flotta skulle förläggas vid Stockholms och Karlskrona stationer samt att vi skulle hafva en replipunkt och depot vid västkusten och en i Norrland. Om en sådan fördelning af flottan kunde anses lämplig på den tiden, då vi hade all orsak att hufvudsakligen rikta vårt försvarsfront åt öster, så bör väl en liknande fördelning icke anses olämplig under nuvarande politiska förhållanden, då vi hafva fullt samma skäl att rikta varsamma blickar åt väster som åt öster. Då nu frågan gäller ett så ytterst obetydligt anslag, som skulle användas till en utredning, hvilken af alla, äfven af utskottet, anses behöflig, så ber jag kammaren att ej fästa sig vid att detta anslagskraf kommer från enskilda motionärer och ej från Kungl. Maj:t, utan bevilja anslaget.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Jonsson: Ja, just den senare omständigheten anser jag vara ett af de skäl, hvarför man icke bör bifalla motionen i fråga.

Det lär väl ingen kunna förneka, att flottans roll i afseende å vårt försvar är ett ovisst ting, om hvilket ingen kan med bestämdhet säga, i hvilken mån det är hållbart, och att kostnaderna för flottan och hvad därmed står i samband är efter år växa ut, så att man till sist ej vet, hvar det skall stanna.

Denna fråga — om Riksdagen skulle bifalla motionen — komme säkert att medföra först en dyrbar undersökning och antagligen, med den goda vilja, som marinförvaltningen alltid har

Om anslag till ökad antal inlopp till Karlskrona örlogshamn.
(Forts.)

att petitionera och göra framställningar hos Konungen, att för-
anleda en proposition till Riksdagen, hvilken proposition säker-
ligen icke komme att stanna vid en eller två millioner, utan
antagligen vid långt flera. Här gäller det nämligen icke endast
att upprepna farleden, så att den skulle blifva tillgänglig för
våra större fartyg, utan konsekvensen blefve naturligtvis, att man
finde anlägga lika starka befästningar vid denna led som vid
Kungsholmen och det nuvarande inloppet. Är då betydelsen af
att man vid Karlskrona skulle få två utlopp så särdeles stor?

Om jag minns rätt, har motionären uppgifvit, att det skulle
vara 20 sjömil emellan mynningen af det tilltänkta östliga ut-
loppet och det nuvarande utloppet förbi Kungsholmen. 20 sjö-
mil äro något öfver 3 svenska mil. Och huru lång tid behöfver
en öfverlägsen flotta, för den händelse en utbrytning skulle för-
sökas af den i Karlskrona liggande svenska, för att då förflytta
sig från det nuvarande utloppet till det andra och likafullt med
all kraft kunna attackera flottan, innan denna hunnit få så långt
försprång, att den vore skyddad för angrepp?

När det nämnes om flottans roll, tror jag, att det skulle vara
på sin plats, att man sökte göra sig rätt reda för hvilka situa-
tioner vi kunna tänka oss komma i vid ett fredsbrott.

Skulle det vara så, att vi blefve anfallna utaf en stormakt,
vare sig i öster eller söder om oss, torde det vara för hvar och
en klart, att huru vi än ansträngde oss för att utveckla vår
flotta, så skulle vi i detta fall ovillkorligen komma till korta, och
det vore den lättaste sak, såvidt jag förstår, för en så öfverlägsen
fientlig flotta att stänga in vår, vare sig det är ett eller två ut-
lopp vid Karlskrona.

Fruktar man återigen att komma i kollision med makter af
mindre betydhet, med våra grannländer, ja, då vågar jag tro,
att vi redan, som det nu är ställt, äro tillräckligt öfverlägsna
för att icke från det hållet behöfva frukta vare sig det ena
eller det andra.

Kungl. Maj:t har i år uppdragit åt cheferna för generalsta-
ben och för flottans stab att i samråd utarbete en försvarsplan,
som skulle läggas till grund för hvad vi därefter skulle hafva
att göra. I samband därmed bestämdes det också, att sedan
denna plan blifvit upprättad, skulle den af andra, jag förmodar
af regeringen själf, granskas i afseende å huruvida den kunde
stå väl tillsammans med vår ekonomiska bärkraft. Detta före-
faller mig vara ett sätt att gå till väga, hvars kloka innebörd
jag ej kan förstå. Ty skulle det blifva så, att dessa fackmän
först utarbetade en plan utan hänsyn till den ekonomiska bär-
kraften, och det sedermera visade sig, att den är för vid för att
låta sig utföra, så kan det hända, att man af hela planen finde
trasor, som hvarken vore hackade eller malda, och därpå skulle
sedan Riksdagen hafva att anställa sin pröfning. Jag kan ej

förstå annat, än att Kungl. Maj:t, som väl i detta fall skulle blifva den granskande, hade bort på förhand angifva en ram för dessa vederbörande herrar att hålla sig inom vid utarbetandet af sitt förslag.

Jag kan ej underlåta att i samband med detta äfven nämna något annat. Hvad är vår ekonomiska bärkraft? Är beviset för denna det, att, eftersom statens utgifter ökas och skatterna till följd däraf också måste ökas, i alla fall skatterna ingå, är det beviset för att det finns tillräcklig ekonomisk bärkraft för landet i afseende å kostnaderna för ett utveckladt försvar? Ja, det är rätt, men under den förutsättning, att vår ekonomi, som medgifver en ökad beskattning, ej hvilat därpå, att landet är efter år för att uppehålla sina affärer inom sig själft nödgats att oupphörligt öka sin skuld på utlandet för att det skall kunna fortsätta på den inslagna kursen.

Jag har en och annan gång förut sökt att för kammaren angifva, huru det har ställt sig i detta fall år efter år, för så vidt man på grund af undersökningar och uppgifter kan komma till rätta med denna sak. Det är ju påtagligt för dem, som vilja taga reda på det. Nu skall jag emellertid nämna något om huru det i detta afseende ställt sig under föregående år. Ty sådana saker äro tillräckligt viktiga att klargöra för sig, så att man ej må föreställa sig, att det kan gå på detta sätt huru länge som helst. Då ställer det sig för år 1905 på följande sätt.

Om jag ej beräknar den ökning i guld-kassan, som för riksbanken under det året ägt rum med något öfver 5 millioner, utan ser efter, huru samtliga bankers innehaf utaf utländska växlar och fordringar på löpande räkning hos utländska banker å ena sidan ställer sig gentemot samma bankers skulder på löpande räkning hos utländska banker och bankirer vid årets början och slut och därjämte beräknar, huru mycket riksgäldskontoret, med afdrag af amorteringar af dess i utlandet liggande skulder, har ökat sin skuldsättning, huru mycket Stockholms stad, Malmö stad, Inteckningsgarantiaktiebolaget på samma sätt exporterat af sina obligationer, så kommer jag till en sammanlagd summa af omkring 65 millioner kronor. Hvad har landet vunnit i nationalförmögenhet eller ökad kapitalstyrka genom denna ytterligare skuldsättning?

Vår handelsflotta har köpt in några lastångare för, jag kan säga, ungefär sex millioner, men osäkert torde vara, huruvida denna nyanskaffning kan vara af särdeles större värde, än hvad öfriga äldre fartyg i svenska flottan försämrats och bort amorteras med. Våra taxeringsvärden växa med hvarje taxering mer eller mindre, och särskildt hafva våra jordbruksfastigheter under den sista taxeringen väsentligt ökat i värde, men samtidigt med detta har egendomarnas verkliga värden, i jämförelse med föregående år, i själfva verket sjunkit.

*Om anslag till
ökadt antal
inlopp till
Karlskrona
örlogshamn.*

(Forts.)

*Om anslag till
ökat antal
inlopp till
Karlskrona
örlogshamn.*

(Forts.)

Den pågående skogssköfvingen har ovillkorligen decimerat skogarnas värde för alla de norrländska länen, som därvid spela en ganska stor roll, och i hvilka län just dessa taxeringsvärden vid de sista taxeringarne så väsentligt stegrats.

Jag kan således icke finna annat, än att vår ekonomiska bärkraft och situationen för framtiden äro föga lofvande. Man hoppas ju på framtiden, på de slumrande millioner, som ligga i våra vattenfall, i våra torfmossar och i våra grufvor. Men dessa millioner komma icke till sitt värde med mindre än att därför skola nedläggas betydande kapital och arbete. Man kan hoppas, att det s. k. småbruket, som så småningom bildas i vårt land, i någon mån skall kunna hjälpa upp situationen, eftersom det kommer i sitt rätta skick. Men att ställa några stora förhoppningar på det andra jordbruket under de konjunkturer, som råda, då det är en årlig sysselsättning för Riksdagen att oupphörligt reglera och höja löner, hvilka återverka på näringslivet och de priser, som denna näring har att betala för behöfliga arbetskrafter, tror jag icke man får göra. Hoppet lärer därför icke ställa sig alltför ljusst heller från den synpunkten.

Ser man vidare på våra stora näringar, på vår storindustri, för hvars drift betydande arbetsskaror måste användas, och ställningen på arbetsmarknaden mellan arbetsgifvare och arbetare, huru den ena strejken uppstår i dag, huru den andra lockouten följer i morgon, och huru svårt det är att kunna förlika dessa stridiga intressen, så är icke heller från den synpunkten framtiden för närvarande alltför ljus.

Allt detta bör, enligt min mening, mana Riksdagen att med mycken försiktighet och omtanke gå till väga vid pröfningen af hvarje nytt anslag, som bjudes oss, och ett af dessa anslag är det, som nu är i fråga.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Grefve Hamilton: Jag skulle i vissa, ja, kanhända i många fall kunna underskrifva hvad den siste ärade talaren nyss framhållit rörande vår ekonomiska ställning, men jag förstår verkligen icke, hvarför detta tal och dessa betänkligheter framkommit, då det gäller ett litet anslag på 9,000 kronor.

Jag tror det vore lämpligare att framhålla dessa synpunkter under öfverläggningarna här, då Riksdagen vägrar att lämna tillräckliga understöd åt våra näringar — ty det är af vikt att understödja dessa, om vi skola kunna få en bättre ekonomisk ställning. Det kanhända också vore skäl att framhålla detta, då det är fråga om de stora anslagen, som kunna hafva inflytande på den ekonomiska ställningen, men däremot icke nu, då det gäller en undersäkning af det östra inloppet till Karlskrona hamn.

Jag erinrar mig från den tid, då jag satt i befästningskom-

mittén — år 1897 — huru med skärpa framhölls från sjömilitär håll nödvändigheten af att få Karlskrona östra inlopp fördjupadt. Då stod striden mellan de sjömilitära hänsynen och de fortifikatoriska. Fortifikationens mälsmän ville stänga alla inlopp, under det att sjömilitärerna ville öppna dem. Man behöfver dock icke vara vidare fackman för att inse, att en flotta har lättare att reda sig, då det finnes många inlopp, så att den kan komma in eller ut på många håll, ty i annat fall kan den lätt blifva inspärriad.

*Om anslag till
ökadt antal
inlopp till
Karlskrona
örlogshamn.
(Forts.)*

Jag tror ock, att det är nödvändigt att hafva flera replipunkter för flottan längs våra kuster. Vi hafva ju redan börjat anlägga en sådan vid Göteborg, Karlskrona måste alltjämt bibehållas, Stockholm likaså, och slutligen blir det nog nödvändigt att få en sådan station äfven i Norrland. Jag är ju lika litet som den siste ärade talaren fackman på detta område, men jag har fått en inblick i dessa frågor inom 1897 års befästningskommitté, af hvilken jag, som sagdt, hade nöjet att vara medlem.

Nu gäller det ju blott detta lilla anslag för en undersökning. Utvisar denna undersökning, att en fördjupning af det östra inloppet måste medföra anläggandet af flera befästningar, då är rätta ögonblicket inne att öfverväga, huruvida vi hafva tillräcklig bärkraft att åstadkomma dessa befästningar och verkställa fördjupningar af inloppet. Jag föreställer mig emellertid, att en undersökning är till gagn och nödvändig och ber därför att få understödja reservanterna.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande punkt yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den vid punkten afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 44 af sitt utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den vid punkten afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 43.

Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 14 och 16 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 7, i anledning af väckt motion om tillägg till 1 § 1 mom. i förordningen om beskattningen af socker den 2 juni 1905.

Utskottet hade erinrat, att 1 § 1 mom. i förordningen om beskattning af socker den 2 juni 1905 vore af följande lydelse: »För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Vidare hade utskottet i nu föredragna betänkande förmäلت, att i en inom Andra Kammaren af herr *M. H. Sandén* jämte elfva andra af kammarens ledamöter väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 71, framstälts yrkande, »att Riksdagen måtte besluta det tillägg till § 1 mom. 1 i kungl. förordningen af 2 juni 1905 om beskattning af socker, att momentet erhåller följande lydelse: För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. *För det socker, som af hvitbetor tillverkas vid de nyanlagda sockerfabrikerna i Öster- och Västergötland och hvilket socker från dessa fabriker till fritt bruk utlämnas, må dock denna skatt nedsättas till 10,84 öre per kilogram under ett år, räknadt från den 1 september 1906.* För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Utskottet hade af angifna orsaker hemställt, att förevarande motion om tillägg till 1 § 1 mom. i förordningen om beskattning af socker den 2 juni 1905 icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet hade reservationer afgifvits

dels af herr *Wester*, som ej tillkännagifvit sin åsikt,

dels ock af friherre *Klingspor* och herr *Friman*, hvilka hemställt, att Riksdagen måtte besluta följande förändrade lydelse af 1 § 1 mom. i kungl. förordningen om beskattning af socker den 2 juni 1905:

»För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. *För det socker, som af hvitbetor tillverkas vid de nyanlagda sockerfabrikerna i Öster- och Västergötland, må dock denna skatt nedsättas till 10,84 öre per kilogram under ett år, räknadt från den 1 september 1906; och skola med afseende å tillverkningen vid dessa fabriker tillämpas de särskilda kontrollanordningar Kungl. Maj:t finner godt föreskrifva.*

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Friherre Klingspor: Den framställning, som nu göres till Riksdagen, grundar sig på en hemställan af motionärer från Öster- och Västergötland i Andra kammaren, med herr Sandén som representant. Innebörden af motionen är, att, sedan en fabrik för tillverkande af betsocker upprättats i Västergötland och trädt i förbindelse med en dylik fabrik i Östergötland äfvensom med ett raffinaderi, dessa fabriker skulle erhålla samma rättigheter, som förut tillerkänts nyupprättade fabriker i Skåne. En sådan fördel, som här ifrågasattes, medgafs förra året dessa fabriker för första gången, och det är således för andra gången, som denna framställning nu göres. Då dylika framställningar förut framkommit beträffande någon fabrik, har medgifvande lämnats för en tid af 4 å 5 år på en gång. Nu kunde en sådan framställning för året icke göres för någon längre tid, därför att en omläggning af sockerbeskattningen då var å bane. Man måste således förra året inskränka sig till att begära en nedsättning endast för det året, ty man visste ju icke vid början af förra riksdagen, huru sockerbeskattningen skulle komma att ordnas, och man visste sålunda heller icke, i hvilken form en dylik skattelindring eller premiering, om jag så får kalla den, skulle kunna äga rum. Bevillningsutskottet afstyrkte förra året den framställning, som då gjordes rörande dessa fabriker, men Riksdagen behjärtade behovet däraf, att dylika nya fabriker, som uppstått i sådana trakter, där sockerbetodlingen förut icke var uppdrifven eller kanske icke ens känd, komme i åtnjutande af samma fördel som de fabriker, hvilka förut uppstått i södra delen af Sverige.

När nu denna fråga återigen förekommer, har bevillningsutskottet ställt sig på precis samma ståndpunkt som förra året. Utskottet har sagt, att det icke vill lämna något medgifvande, någon premiering åt dessa sockerfabriker. När jag nu går att å motionärernas och reservanternas i bevillningsutskottet vägnar framföra denna sak i kammaren, så kan innebörden af mitt anförande egentligen icke vara något annat än ett upprepande af hvad som förra året förekom, en erinran om att vi då ansågo, att en inhemsk sockerfabrikation vore till fördel för landet och borde så mycket som möjligt uppmuntras. Förr importerades ju råsocker i stor mängd utifrån, och det vore därför, har man ansett, en ekonomisk fördel för landet, om man kunde åstadkomma sockret på den egna svarta jorden. Därför hälsades också alla de fabriker, som uppstodo för ett 10-tal år tillbaka, med glädje af alla fosterlandsvänner. Vi ansågo, att detta var en insats för utveckling af vårt lands eget jordbruk och för att göra oss fristående från utlandet. Så hette det förr, och så föreställer jag mig, att det ännu bör heta, och detta kanske numera i ännu högre grad, då kapital äfventyras för att anlägga en fabrik i mellersta Sverige, där sockerbetodling hittills icke har förekommit

Angående nedsättning af skatten för socker från vissa nyanlagda fabriker.

(Forts.)

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

i samma omfattning, som nu blifver nödvändig, om fabriken skall bära sig.

Jag kanske bör påminna om att för en del år sedan förekom sockerbetodling i Östergötland. Då anlades sockerfabriker vid Vadstena och vid Ljung, men alla de hundra tusental, kanske millioner kronor, som då nedlades på dessa anläggningar, ledde icke till något resultat, ty dels var kanhända framställningen af betfrö då icke så utvecklad, som den nu är, och man kunde därför icke disponera frö till betor med samma sockerhalt som för närvarande, dels var för öfrigt det motstånd, som man finner hos brukarne af jord, när det gäller något nytt, så intensivt, att någon framgång af detta arbete icke kunde åstadkommas. Nu hafva förnyade tag gjorts, och vi, som ligga bakom detta företag, från Öster- och Västergötland, hafva insatt all vår kraft och tid på att försöka få betodlingen inom dessa provinser i jämnhöjd med hvad som är möjligt att åstadkomma under detta luftstreck. Att vi icke kunna komma till samma höjd som i Skåne, förstå vi ganska väl, men vi förstå också, att genom ett intensivt arbete kunna vi betydligt höja den jord, som finnes till disposition.

Socketbetodlingen är icke så särdeles lätt. Den kräfvär först och främst en väl brukad jord, och vidare kräfvär den ett intensivt arbete. Man får icke förskräckas öfver de motgångar, som i början uppstå. De fabriker, som på senare tiden anlagts i Skåne, hafva haft den väsentliga fördelen, att i Skåne var betodlingen genom de första fabrikerne införd. Det villkor, som uppställdes för de nya fabrikerne, att de skulle vara minst 30 kilometer aflägsna från de förut anlagda, var heller icke så strängt, ty 30 kilometer är icke något så stort afstånd. Dessa fabriksanläggningar i Öster- och Västergötland äro kanske 300 kilometer aflägsna från sådana trakter, som vant sig vid sockerbetodling.

Hvar och en torde väl förstå, att, då, såsom Riksdagen har erkänt, den inhemska sockerbetodlingen och sockerproduktionen kan vara till nytta för landet, man bör komma till den konsekvensen, att landet har samma skyldighet att stödja dessa nya fabriker, som man haft att stödja de äldre. Ty att särskildt för en landsända bevilja förmåner, som man senare icke vill lämna en annan, är icke i enlighet med Riksdagens traditioner. Riksdagen behjärtade detta förra året, då dessa nya fabriker erhölet det begärda understödet trots bevillningsutskottets förklaring i motsatt riktning.

När man nu går att framställa denna begäran på nytt, så är formen något olika, men innebörden fullständigt densamma. Såsom sockerbeskattningen förut var ordnad, var den nämligen baserad på utbytet af socker ur betorna, och hela kontrollen verkställdes vid hvitbetssockerfabriken. Från den 1 september innevarande år är detta omkastadt. Nu kommer ingen kontroll att äga rum för att utröna, huruvida sockerhalten i betan är större

eller mindre, utan alla fabriker beskattas efter det socker, som de producera. Detta har naturligtvis föranlett en förändring i den form, under hvilken motionärerna hemställt om statens medverkan. De gjorde det förut i den formen, att det beräknade sockerutbytet af betorna, hvilket var 12 procent, skulle för dessa nya fabriker nedsättas till 10 procent. När nu den nya sockerbeskattningen införes den 1 september, så kommer ingen dylik undersökning att äga rum, utan allt socker, som utföres från fabrikena, kommer att beskattas med 13 öre per kilogram af vunnit socker. Sålunda komma de fabriker, som hafva högre sockerutbyte, att icke hafva någon annan fördel än den, som ligger i odlingen och däri, att man kan få köpa betor med hög sockerhalt till samma pris, som i andra orter få betalas för betor med lägre sockerhalt. Ur beskattningssynpunkt åter kommer olikheten att fullkomligt utjännas. Den form för framställningen, som dessa fabriker kunnat välja, är således att begära, att skatten må sänkas med ett belopp, som motsvarar den lägre utbytesprocenten, och det är detta, som ligger i denna motion. Således är det icke någon skillnad i själfva saken, utan den så kallade premieringen för dessa fabriker är precis densamma som förut. Man evalverar nedsättningen till vissa procent af den utgående skatten, på samma sätt som den förut var evalverad i procent af utbytet utaf betorna.

Nu säger bevillningsutskottet, att utskottet icke kan vara med om detta, därför att det blir en premiering af dessa nya fabriker. Jag vill därpå svara: det förra var en också premiering, fastän den skedde i en form, som var lämpad efter den dåvarande beskattningsformen. Vill man säga, att denna premiering var nödvändig, därför att det var sockerutbytet, som då låg till grund för beskattningen, så kan man ju säga det, men menar man ärligt, så tror jag, att man måste säga, att detta var fullkomligt lika mycket en premiering som den, hvilken nu föreslås. Ty när alla fabriker, som då funnos, voro samlade omkring Skåne, så är det ganska gifvet, att skillnaden i utbytet af socker på det ena och det andra jordområdet icke var särdeles betydande, och erfarenheten efteråt har också visat, att denna skillnad icke var stor. Hvarje ny anläggning har svårigheter att öfvervinna, och de, som förut kommit i gång, anse sig vara i en säker och lugn position och se icke gärna, att någon utveckling af industrien förekommer i täflan med dem själfva. Därför har det alltid funnits en afundsjuka, ehuru väl den blifvit kväfd genom Riksdagens beslut därom, att de nyanlagda fabrikena skulle under vissa år åtnjuta särskilda fördelar.

Jag tror, att fastän en del är nu förflutit, så kan man icke, då det ju är bekant, att sockerkonsumtionen i landet fortfarande ökas, annat än med nöje se, att nya landsändar komma till, som utvecklas i jordkultur, så att äfven de kunna odla betor. Men

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*

(Forts.)

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*

(Forts.)

därför äro de också förtjänta af att, på samma sätt som de förra, erhålla medverkan för att arbeta fram denna sak.

Att det arbete, som erfordras för att uppdrifva denna odling, är mycket svårt, torde de herrar, som tagit någon notis om föreliggande handlingar, hafva funnit. Det svåraste arbetet ligger icke i att få tillräcklig sockerhalt i betorna, utan det ligger i att få fram betorna. Vi se, att fabriken i Lidköping, första året den hade sin verksamhet, då den behöfde 30- å 40,000 ton betor, ja, vid jämförelse med de skånska fabrikerna kanske ännu mera, icke fick mer än något öfver 1,000 ton, d. v. s. ungefär så mycket, som en af de största fabrikerna kan afverka på ett dygn. Det var icke brist på jord, som föranledde detta, utan det var brist på intresse hos bönderna. Man fick nedlägga ofantligt stora kostnader på alla de många fält, där odlingen förbereddes, men som sedermera antingen upplöjdes eller på annat sätt undandrogos från hvitbetskultur. Dessa mycket stora uppoffringar äro dock icke förgäfvade, ty jordbruket stiger genom detta, och det arbete, som här nedlägges, är icke bortkastadt. Men det är dock mycket stora förluster och kolossala uppoffringar, som man här måste underkasta sig. Vill man det stora målet, måste man tänka sig, att de, som göra denna insats, äro förtjänta af någon medverkan.

Jag ber därför, att kammaren, i likhet med hvad som skedde förra året, måtte, trots bevillningsutskottets afstyrkande hemställan, bifalla den framställning, som gjorts af motionärerna därom, att för innevarande år må medgifvas enahanda nedsättning som för förra året, i enlighet med den reservation, som är vidfogad detta utlåtande, och hvilken lyder sålunda:

»att Riksdagen måtte besluta följande förändrade lydelse af 1 § 1 mom. i kungl. förordningen om beskattning af socker den 2 juni 1905:

För allt socker, som inom riket tillverkas eller dit införes, skall, på sätt i denna förordning närmare bestämmes, vid sockrets utlämnande till fritt bruk erläggas skatt med 13 öre för hvarje kilogram. *För det socker, som af hvitbetor tillverkas vid de nyanlagda sockerfabrikerna i Oster- och Västergötland, må dock denna skatt nedsättas till 10,84 öre per kilogram under ett år, räknadt från den 1 september 1906; och skola med afseende å tillverkningen vid dessa fabriker tillämpas de särskilda kontrollanordningar Kungl. Maj:t finner godt föreskrifva.*

För socker, som till riket införes, skall därjämte erläggas tull enligt tulltaxan.»

Detta innebär ingen annan ändring i förevarande moment, sådant det för närvarande är formuleradt, än att till detsamma lägges det stycke, som i reservationen är kursiveradt och hvilket hänföret sig till föreliggande fråga.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till denna reservation, som jag och herr Friman tillåtit oss framställa.

Herr Hammarström: Då den föregående ärade talaren uppgaf, att den nu föreliggande framställningen hade samma innebörd som den motion, hvilken förelåg i denna fråga förra året, så kan jag icke vara ense med honom i detta hänseende. När Riksdagen förlidet år i gemensam votering medgaf en särskild skattelindring för sockerfabrikerna i Västergötland och Östergötland, innebar detta visserligen ett afsteg från en vid 1896 års riksdag fastslagen och sedermera alltjämt fasthållen grundsats, den nämligen, att förut beviljade lindringar af liknande beskaffenhet, som här är fråga om, borde upphöra på den grund, att betodlingen inom landet tagit en sådan utsträckning, att den inhemska sockerproduktionen borde vara tillräcklig för att täcka landets konsumtionsbehof. Emellertid kan man icke säga, att det principiellt var så mycket att invända mot det medgifvande, som förlidet års Riksdag sålunda lämnade. Under det system för beskattning af socker, som då tillämpades, åsyftade man nämligen och lyckades väl också i väsentlig mån att medelst samma medgifvande åstadkomma jämlikhet i beskattningen af de äldre fabrikerna och de nytillkomna. Vid tillämpning af detta beskattningssystem — råämnesheskattningen — var det betorna, som beskattades med en, om jag bortser ifrån detta särskilda undantag, likformig skattesats, hvilken var fastställd efter ett på förhand beräknadt utbyte af socker ur betorna. Som bekant, äro emellertid, när betodlingen börjar på en trakt, betorna betydligt mindre sockerhaltiga, än de blifva längre fram, sedan jorden någon tid användts för betkultur. Följden af en sådan anordning att en och samma skattesats skulle tillämpas på de äldre och på de nyanlagda fabrikerna hade därför blifvit, att under det de nytillkomna fabrikerna fått skatta för hela det sockerutbyte, som vanns ur betorna, hade de äldre fabrikerna öfver hufvud taget fått åtminstone ett par procent skattefria. Ser man på de uppgifter, som förekomma i utskottets betänkande sidan 6, finner man, att sockerfabriken i Lidköping det första året, den var i gång, på sina betor erhöi ett utbyte af 12 procent, alltså ett utbyte, motsvarande den beräkning, som låg till grund för den skattesats, hvilken var gällande för rikets samtliga fabriker med undantag af fabrikerna i Linköping och Lidköping. Äfven om Lidköpings fabrik hade fått erlägga skatt efter denna skattesats, som gällde för öfriga fabriker, hade den således icke fått skatta för mera än det socker, som den verkligen utvann ur betorna. De äldre fabrikerna hade emellertid samtidigt minst 14 procents utbyte och följaktligen minst 2 procent skattefria, och det var för att åvägbringa likställighet i afseende å skatten, som man medgaf en nedsättning till 10 procent beräknadt utbyte för fabrikerna i Östergötland och Västergötland. Därigenom kom också, för att nu särskildt nämna fabriken i Lidköping, denna i åtnjutande af 2 skattefria procent. Medgifvandet innebar alltså visserligen en

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)

premiering af de nytillkomna fabrikerna men endast därhän, att de skulle blifva likställda med de äldre fabrikerna och få samma premie, som dessa senare erhöello därigenom, att den allmänna skattesatsen var satt så lågt, som den var.

Huru ställer sig nu förhållandet enligt det förslag, som i år föreligger? Jo, med det nya beskattningssystem, som från i år skall tillämpas, är det ej längre fråga om att beskatta ett beräknadt sockerutbyte, utan det är det verkligen utvunna sockerutbytet, som beskattas. Om alltså fabrikerna i Östergötland och Västergötland arbeta med mindre sockerhaltiga betor, få de dock icke skatta mera än för det socker, som utvinnes ur dessa betor, på samma sätt som de äldre fabrikerna få skatta för den — låt vara relativt större — kvantitet socker, som de utvinna ur betorna. Sänker man skattesatsen för dessa nytillkomna fabriker under det nya skattesystemet, blir det icke längre en premiering *öfver hela linien* som förut, ty under det att de äldre fabrikerna i sådant fall skulle få skatta fullt ut, skulle de nyanlagda, och endast de, få en premie, på sätt utskottet i sitt betänkande framhållit. Detta skulle emellertid innebära ett betänkligt afsteg från den beskattningsgrundsats, som Riksdagen förut velat häfda på alla områden, nämligen jämlikhet i beskattningen. Jag erinrar exempelvis om, huru för ett eller ett par år sedan det var fråga om ett särskildt undantag från utgörande af fastighetsbevilning till förmån för nykterhetsorganisationerna, och huru den frågan föll, som jag tror, hufvudsakligen på grund däraf, att man icke ville frångå nyssberörda princip. Vidare var det för några år sedan fråga om att befria rederirörelsen från bevilning. Icke heller detta ville Riksdagen gå in på. För ett tiotal år sedan var det en motionär i Andra Kammaren, som med åberopande af särskilda, ömmande omständigheter påyrkade tullfrihet vid införsel af spannmål till Funäsdalen. Men Riksdagen fann det alltför äfventyrligt att gifva sig in på en sådan väg. Det ena med det andra visar, att man på skattelagstiftningens område allmänt fasthållit vid principen om jämlikhet i beskattningen, och enligt mitt förmenande skulle man slå in på en betänkelig väg genom att frångå denna princip i detta speciella fall.

Nu kan man ju säga: Låt vara, att de nya fabrikerna icke få skatta för mera än det socker de erhålla, så måste det dock gifvetvis vara mera ekonomiskt att arbeta med ett bättre råmaterial, som de äldre fabrikerna, än med ett mindrevärdigt, som de nya nödgas göra. Ja, det är ju sannt, att, fränsedt skatten, produktionsvillkoren kunna komma att ställa sig mindre förmånligt för de nyare fabrikerna, men icke skall man afhjälpa detta på det sätt, som motionärerna föreslagit. Skulle det vara af vikt för landet i dess helhet, att sockerfabrikationen inom de provinser, hvarom här är fråga, vidmakthålles, skulle så starka skäl tala för detta, att man ansåge statens mellankomst påkallad,

måste man utfinna något lämpligare sätt än det nu ifrågasatta. För öfrigt är det ju närmast betodlarna, som man här ställt fram och som man ansett i första hand behöfva hjälp. Men man kan väl ändå ifrågasätta, om ett bifall till motionen skulle komma hufvudsakligen dem till godo.

Jag kan, som sagdt, icke finna, att man utan att göra sig skyldig till ett betänkligt afsteg från riktiga beskattningsprinciper kan gå med på det föreliggande förslaget, men jag tror också, att detsamma skulle kunna medföra väsentliga praktiska olägenheter. Man finner ju af reservationen, att det i själfva verket icke är fråga endast om nästa kampanj, utan reservanterna anse, att förhållandena berättiga krafvet på en »fortfarande skatte- lindring inom den tidsgräns, som före år 1896 var tillmätt för nyanlagda hvitbetssockerfabriker.» Det är således fråga om ett undantag för åtskilliga år framåt, och äfven om det ifrågakommande skattebeloppet icke behöfver blifva synnerligen betydande, helst det ju icke är så säkert, att fabrikernas antal i dessa provinser blir så mycket större än det är, bör man dock icke alldeles bortse från den statsfinansiella sidan af saken. Därtill kommer emellertid en annan sak, som i detta sammanhang bör erinras om, nämligen att om man gett sig in på denna väg att direkt premiera genom särskilda lägre skattesatser, kan det ju äfven vara möjligt, att det framkommer liknande anspråk från andra näringsidkare.

Hvad beträffar de betänkligheter ur kontrollsynpunkt, som af utskottet framhållits, anser jag dem för min del vara af jämförelsevis underordnad betydelse, och jag vill därför ej närmare ingå på dem.

De skäl, som jag nu framhållit, hafva varit för mig bestämmande att icke kunna till styrka bifall till motionen. Jag anhåller, herr grefve och talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerberg: Då jag icke hade tillfälle att närvara vid ärendets slutliga behandling inom utskottet, kunde jag icke reservera mig mot utlåtandet, utan det har endast blifvit antecknad, att jag icke deltagit i slutbehandlingen af frågan. Jag skulle kunna inskränka mig till att ansluta mig till reservationen, men då den sista ärade talaren ytterligare pointerade ett af utskottets viktigaste skäl för afslag, skall jag bedja få i korthet bemöta honom. Han sade, att utskottet hållit på principen *jämlikhet i beskattningen*. Ja, det är en riktig princip, men det är just på grund af den principen, som jag kommit i olika mening mot honom. Som herrarna känna, skulle denna jämlikhet i beskattningen bestått däri, att nästan samtliga fabriker, som blifvit nyanlagda, fått en premie eller nedsättning i skatten. Utskottet säger visserligen, att detta icke varit en premiering af fabrikena, utan förklarar, att det varit en rättvis nedsättning på grund däraf,

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*
(Forts.)

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

att de fabriker, som nyanlagts, icke kunna producera betor med så hög sockerhalt som de, hvilka funnits i närheten af de äldre fabriker. Så är dock icke förhållandet. Jag har här en tabell, som visar, att en fabrik, nämligen Roma, fått sin nedsättning endast som premie. Förhållandet är nämligen, att första året, som Roma fick nedsättning i skatten, d. v. s. kampanjen 1894—1895, var vid samtliga landets fabriker högsta sockerhalten 14,5 %, och denna högsta sockerhalt fanns just vid Roma. 1895—1896 var högsta sockerhalten 15 procent, och det var vid Roma. 1896—1897 var högsta sockerhalten 14,2 %, och Roma hade då 14 procent. Följande år var högsta sockerhalten 15,2 %, och Roma hade då 14,7 %. Det femte året, som Roma åtnjöt nedsättning, var högsta sockerhalten 14,9 %, och det var just vid Roma. För Roma var det således icke fråga om något efterskänkande af skatten på den grund, som utskottet velat påskina, att det var lägre sockerhalt i betorna, utan det var rent af en premiering, och denna premiering var betydligt större, än dessa fabriker nu begära. Dessa fabriker begära nämligen nedsättning af skatten med 16 $\frac{2}{3}$ %, men premieringen för Roma var första året 36 % af skatten, andra året 30 %, tredje året 29 % samt fjärde och femte åren nära 20 %. Jag tror således, att om man håller på jämlikhet i beskattningen, som den sista ärade talaren sade, får man jämka litet på utskottets åsikt.

Nu yttrades det i utskottet, att svårigheterna för betodlingen i Östergötland och Västergötland äro så stora, att man fruktar, att de icke kunna öfvervinnas. Ja, det vill jag icke förneka, och jag anser till och med svårigheterna vara så stora, att, om någon af mina grannar frågar mig, om de böra odla betor, jag brukar afråda dem. Jag tror knappast på en lycklig utgång af detta företag, men jag tillmäter mig icke en sådan auktoritet, att jag vågar förespå, hurudan utgången af betodlingen i dessa provinser skall blifva. Andra, som känna förhållandena lika bra som jag, tro på företagets lyckliga utgång. Då det emellertid enligt mångens åsikt finnes så stora svårigheter, äro skälen för premieringen af denna sockerindustri så mycket större. Ju större svårigheterna äro att öfvervinna, desto större skyldighet hafva statsmakterna att hjälpa.

Det har också talats om att en öfverproduktion af socker skulle komma till stånd. Det tror jag icke på. Konsumtionen af socker har årligen stigit, och jag tror och hoppas, att densamma skall blifva större och större, och det är denna ökade konsumtion, som vi skola söka tillgodose.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Hammarström: Den ärade talaren på Skaraborgsbänken har visserligen, såvidt jag kan finna, lyckats till full evi-

dens bevisa, att det beslut, som 1903 års Riksdag fattade, då den medgaf lindring för de nytillkomna fabrikerne, torde varit mindre välbetänkt. Men jag kan icke finna, att han med de siffror, han åberopade, på något sätt lyckats kullkasta den bevisföring, som jag nyss tillät mig använda till stöd för utskottets hemställan, och jag beklagar, att han icke i stället lämnade sina upplysningar, när frågan var före förra året, ty då hade kanske icke Riksdagens beslut blifvit detsamma, som det blef.

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

Friherre Beck-Friis, Carl Joachim: Herr grefve och talman, mina herrar! Med anledning af hvad herr Åkerberg ytttrade ber jag att få påminna om, att i förut gällande förordning angående beskattningen af socker, som framställdes af hvitbetor, lindringar visserligen voro medgifna för de fabriker, som nyanlagts, men att i den förordning, som år 1901 utfärdades, dessa lindringar helt och hållet borttagits. När nu ifrågavarande fabriker i Östergötland och Västergötland anlades, hade de således att räkna på att betala full skatt, för så vidt icke Riksdagen ville för dem särskildt göra eftergifter. Då nu en ändring i grunderna för beskattningen skett så, att skatten skall betalas för det socker, som verkligen erhållits af hvitbetorna, och icke efter ett beräknadt utbyte, hvilket för nyanlagda fabriker kunde blifva väl högt, då betor under de första åren, de odlas på en trakt, ofta ej äro så sockerhaltiga, förefaller det mig, som om det anspråk, som nu här framställts, icke vore berättigadt, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Grefve Klingspor: Den, som här fört utskottets talan, ordade mycket om jämlikhet i beskattningen med afseende å den fråga, som nu föreligger, det vill säga jämlikhet i beskattningen af socker. Jag ber då att få återkalla i herrarnas minne, hvilka förmånar som lämnades både Skåne och sedermera Gottland för att drifva sockerbetsindustrien framåt i dessa provinser. Det var nämligen icke nog med, att under fem års tid en särskild mindre beskattning medgafs än vid andra sockerfabriker, utan under loppet af åtskilliga år beräknades också ett väsentligen lägre utbyte af sockret än det verkliga. Då är det väl icke mera än rimligt och rättvist, att nu, när sockerbruk anlagts i Östergötland och Västergötland, äfven dessa i någon mån komma i åtnjutande af fördelar, som kunna motsvara dem, som nämnda andra provinser förut erhållit. Sockerfabrikerne i Västergötland och Östergötland hafva ju också sistlidet år fått åtnjuta en del fördelar, och nu är det ju blott fråga om att samma fördelar fortfarande under loppet af några år skola utgå. Det är detta, som reservationen går ut på, och det är väl ej annat än en enkel gård af rättvisa.

Det har sagts af dem, som här talat för utskottets förslag,

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*
(Forts.)

att den här ifrågasatta lindringen vore att betrakta såsom en direkt premiering. Detta är alldeles riktigt. Men hvad är det, som uppammat sockerindustrien i Skåne och på Gottland annat än just de direkta premier, som fabrikena därstädes fått åtnjuta. Det är visserligen sannt, att skatten beräknas på annat sätt nu än förut, men detta synes mig icke inverka på saken.

Det är på dessa grunder jag tror, att ur rättvisans synpunkt man utan fara kan lämna den fördel åt dessa fabriker i Västergötland och Östergötland, som reservanterna hafva föreslagit, och jag anhåller därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Ericsson: Då jag haft äran deltaga i utskottets behandling af denna fråga och biträdt det utlåtande, som utskottet här framlagt, skall jag be att få säga, att förutom de skäl, som af herr Hammarström här anförts, äfven några andra varit bestämmande för min ståndpunkt. Dessa äro, att jag, i motsats till hvad friherre Klingspor yttrade, icke anser det vara till någon stor fördel för jordbruket i Väst- och Östergötland, att dessa sockerfabriker där kommit till stånd. Jag anser i likhet med herr Åkerberg, att detta är en ganska onaturlig näring för provinser, som ligga så pass långt norrut som Öster- och Västergötland. Jag tror, att jordbruket i dessa provinser därigenom kommer att lida i så måtto, att en ordentlig höstplöjning, ett ordentligt höstbruk aldrig kommer att medhinnas. Man vet, huru svårt det redan nu är i Skåne att på hösten sköta jorden fullt väl, när man är sysselsatt med betupptagning och betforsling. Huru mycket svårare skall det då icke vara i Väst- och Östergötland med dessa provinsers *korta höstar*.

Då jag således anser ifrågavarande näring vara onaturlig för dessa trakter, vill jag icke vara med om att gifva densamma hvad som äfven försvararne af motionen kallat en ren premie. Jag kan icke dela den ärade talarens på skaraborgsbänken åsikt, att ju sämre utsikter det finnes för en näring i en bygd, desto större skäl är det, att staten understödjer densamma. Det smakar väl mycket af statssocialism, och något sådant hade jag icke väntat från min i öfrigt så rättroende kamrat på denna bänk.

Jag ber, herr grefve och talman, att på dessa och förut anförda skäl få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Wester: I denna fråga har det talats så mycket om teorier och principer, och den siste ärade talaren yttrade sig äfven om premiering af enskilda bolag, men då man hör allt detta, så måste man dock tänka, att dessa män icke kunna känna alla de svårigheter, som äro förenade med att bryta väg för en ny industri i nya trakter af landet, där den är oförsökt. Dessa svårigheter äro i verkligheten större, än man föreställer sig. Då jag yttrade mig i frågan förlidet år, hade jag icke samma kännedom om den som nu, ty jag hade då ännu icke på platsen studerat

förhållandena; i år har jag däremot sett, hvilka svårigheter man här möter. Det gäller vid denna industri icke enbart att förädla en råvara, utan fastmera att först få till stånd en odling af själfva råvaran. Och den premiering, hvarom nyss talades, är ingalunda ägnad att tillfalla de enskilda bolagen, utan den är ägnad att befrämja betodlingen. Det är helt naturligt, att när man kommer med en ny odling i en bygd, som från urminnes tider frambragt helt andra produkter och icke ägnat sig åt dessa, är det ytterligt svårt att få fram denna nya odling.

Det är därför som det varit nödvändigt att söka befrämja denna betodling genom, låt vara, en statspremiering. Men huru många näringar är det icke, som staten i öfrigt understöder. Är det icke en nationell lyftning, att staten hjälper fram industri och näringar, och är icke detta ur nationalekonomisk synpunkt en viktig näring? Jag minnes i fjol under bevillningsutskottets debatter, då det var fråga om sockerbeskattningen i dess helhet och sockerbeskattningen i Skåne i all synnerhet, hurusom från skånskt håll yttrades, att om denna effektiva beskattning komme till stånd, så återstode att se, om någon sockerindustri verkligen kunde framkomma inom landet. När sådant kunde yttras från en provins, som har alla förutsättningar för att med framgång kunna bedriva sockerindustri, huru mycket nödvändigare är det icke då att se till, att vi hjälpa denna industri fram i mellersta delen af vårt land.

Det har här talats om jämlikhet i beskattning, och det har sagts, att man icke kunde gynna den ena landsändan framför den andra i en speciell fråga. Men jag hemställer, om icke denna jämlikhet på det hela taget återstår, äfven om vi antaga reservanternas förslag. Det är ju så, att råsocker, som icke är tillverkad af betor inom Öster- och Västergötland, beskattas lika högt vid dessa fabriker i Lidköping och Linköping som i Skåne, och jämlikheten är således fullständig, endast att man främjar den betodling, som är nödvändig för dessa provinser.

Man kan i många hänseenden likna detta vid en restitution. Staten lämnar ju restitution af åtskilliga tullar, som erläggas vid införsel till landet. Detta är också en sorts restitution, som skulle lämnas dessa fabriker i Öster- och Västergötland för att få fram sockerindustrien. Det är ju ett faktum, att konsumtionen af socker för hvarje år ökas inom vårt land. Det måste väl då också ur nationalekonomisk synpunkt vara en nyttig sak att kunna främja sockerindustriens utveckling för hvarje år.

Herr grefve och talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Åkerberg: Min ärade vän på kronobergsbänken har lagt i min mun yttranden, som jag icke haft. Han sade nämligen, att jag skulle hafva yttrat, att sockerindustrien vore en för

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*

(Forts.)

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*
(Forts.)

Öster- och Västergötland onaturlig näring, och att ju större svårigheter som förefunnes, desto större understöd borde vi lämna. Nej, jag har icke sagt, att detta vore en onaturlig näring för dessa provinser. Jag har blott såsom min åsikt uttalat, att stora svårigheter äro förenade med att där odla betor, men jag har tillika sagt, att andra personer med samma och kanske större sakkunskap än jag tro, att det är en mycket naturlig näring för Väster- och Östergötland. Jag har heller icke sagt, att ju större svårigheter förefinnas, desto större bör också hjälpen vara. Jag har blott yttrat, att om svårigheterna äro stora, så är behofvet af hjälp också stort. Det är åtminstone hvad jag menat.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservanternas förslag.

Herr Stephens: Då jag tillhörde bevillningsutskottet på den tid, då fråga var, huruvida man skulle uppmuntra en sockerbetodling på Gottland eller huruvida man icke så skulle göra, har jag någon erfarenhet af förhållandena, sådana de då gestaltade sig, och af åsikterna, såsom de då gjorde sig gällande. Man ansåg på den tiden, att Gottland låg så långt norrut, att det funnes ringa utsikt för att där kunna med framgång frambringa sockerbetor. På samma gång var denna landsdel i stort behof af en lyftning. Åkerbruket stod lågt, befolkningen var fattig, och förhållandena voro af den beskaffenhet, att man gärna ville göra hvad som kunde göras för att lyfta denna del af landet. Man beslöt då att lämna denna provins en särskild fördel utöfver alla de fördelar, som hade lämnats alla nyanlagda fabriker i sydligare delar af landet. Resultatet blef, som vi veta, att sockerindustrien har varit en för Gottland mycket välgörande näring, som i många hänseenden lyftat denna provins.

Men nu äro förhållandena förändrade. Man har frångått det beskattningssystem, som hittills varit tillämpadt, nämligen att beskatta betorna efter vikt med beräkning af en viss procent sockerhalt. Man har nu gått öfver till ett beskattningssystem, hvarigenom allt socker, som finnes i betorna, beskattas. Häri-genom har man beröfvat fabrikerne alla möjlighet att kunna frambringa något socker, som icke blir beskattadt. Så var det icke förr. Intill den allra sista tiden hafva alla fabriker haft en premiering, större eller mindre, därigenom att de aldrig skattat för det fulla sockerutbytet, utan endast för en viss, bestämd procent, då däremot utbytet i de flesta fall varit icke så obetydligt större.

Nu vill man här komma till samma förhållanden som dem, man ville vinna på Gottland för flera år sedan. Man vill försöka att bryta fram en ny industri i en nordlig provins, hvarest man fruktar, att förutsättningarna för denna industri äro ringa. Men, mina herrar, man vill nu icke vidare lämna någon hjälp alls. Man har lämnat någon ringa hjälp det första året,

men därefter vill man intet göra. Man säger, att denna provins lämpar sig icke för betodling. Den har korta höstar, och man kan icke bruka sin jord om höstarna, ifall man får betodling. Jag kan dock icke dela denna mening. Behöfver man mera arbetskraft och mera dragkraft för att sköta sin jord i dessa provinser, där man har en kortare höst, än man behöfver i en provins, där man har en längre höst, så finnes ingenting, som hindrar, att man anskaffar denna arbetskraft och att man anskaffar denna dragkraft. Jag kan icke se, att man därför får utdöma provinsen såsom otjänlig och olämplig för en industri, som, om den får arbeta sig fram och om jorden får komma till den nödiga kulturen, kan blifva för provinsen till stor välsignelse. Jag är därför af den åsikten, att det vore en orättvisa att neka en liten hjälp till de nu ifrågavarande provinserna, då man har gifvit en stor och långvarig hjälp till de mera gynnade trakterna af vårt land.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Cavalli: Det hade varit önskvärdt för mig, att jag sluppit deltaga i denna diskussion, då jag är skånsk representant, men på grund af min ställning såsom ordförande i bevillningsutskottet läser jag näppeligen kunna underlåta att i densamma göra ett inlägg.

Här har under hela debatten — det torde icke hafva undgått någon af eder, mine herrar — sjungits på en enda tonart: Man har velat väcka upp rivalitet mellan olika provinser och sagt, att när den ena provinsen haft hjälp, så skall den andra också hafva det, och gifver man icke något understöd åt den ena provinsen, så är det icke rättvist, när den andra förut fått sådant.

Därom är emellertid nu icke fråga. Vi hafva från och med i fjol bestämt oss för att öfvergå till ett annat system i fråga om sockerbeskattningen. Det äldre systemet gick ut på beskattning af råvaran efter betans beräknade sockerhalt. Det systemet var — för att begagna ett skattetekniskt uttryck — »rätt» och träffade icke det verkliga utbytet. Det är klart, att i samma mån betkulturen blir högre och de klimatiska förhållandena äro goda, blir det systemet till förmån för vissa fabriker. Det var icke endast fabriker i Skåne, som hade olika förhållanden mot fabriker i andra provinser, utan mellan olika fabriker i samma län — till och med sådana, som icke lågo på 30 kilometers afstånd från hvarandra — rådde väsentliga olikheter i det afseendet; och med detta system rådde således ojämnheter i de särskilda fabrikeras ställning. Häraf förklaras en sådan åtgärd som den tidigare lämnade lindringen åt de här ifrågavarande fabriker.

Nu hade man emellertid under en följd af år kommit till insikt om, att detta system icke längre var lämpligt, och man

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*

(Forts.)

öfvergick då till att taga ut skatt icke på betan, utan på det socker, som kommer färdigt från raffinaderiet. Märken väl skillnaden: förut var det råvaran, som beskattades, då den gick in i fabriken första gången till behandling, nu är det den färdiga, raffinerade produkten. I och med öfvergången till detta nya system är det klart, att, såsom min ärade kollega i bevillningsutskottet, den förste talaren, å utskottets vägnar framhöll, dessa fabriker icke längre behöfva någon hjälp för att blifva fullt likställda med de andra, utan att en lindring af ifrågasatt slag varder liktydig med en premiering. Nåväl, mine herrar, nu säger man: låtom oss då i allt fall skänka dessa fabriker i Väster- och Östergötland en premiering, de behöfva en sådan. En talare har till och med sagt, att upprättandet af dessa nya fabriker icke allenast hälsats af alla fosterlandsvänner med glädje, utan att det är fosterlandets skyldighet att hjälpa dem vidare. Nå, låt så vara. Om vi äro skyldiga att hjälpa dem, låtom oss då fylla denna vår förpliktelse. Men då återstår frågan om sättet för hjälpen, och en och annan kunde tycka, att det bästa vore att lämna ett direkt statsunderstöd. Det är sagdt af en talare, att den lindring vi lämna är afsedd att tillfalla betodlarna, icke fabrikanterna. Men, mina herrar, det är märkvärdigt hvad det är långt mellan drömmarna och verkligheten. Det går annorlunda, än man drömt sig, och man skulle bra litet känna människor och mänskliga förhållanden, om man tror, att detta understöd, som nu skall lämnas, kommer betodlarna ensamma till godo.

Det återstår för mig i min egenskap af utskottets ordförande endast att uppehålla mig vid en sak, som hittills, såvidt jag uppfattat diskussionen, icke blifvit under densamma berörd. Antag, att vi sade, att vi måste lämna hjälp åt dessa fabriker, så skall det väl i hvarje fall — och det har reservanten, min kamrat inom utskottet, äfven medgifvit — behöfvas kontroll. Nåväl, han har sökt affatta grunderna för utöfvandet af denna kontroll i fyra punkter, som finnas införda i den vid utskottets betänkande fogade reservationen sid. 10. Jag vill icke bestrida, att dessa principer, kunna i stort sedt anses tillfredsställande, äfven om jag icke vill obetingadt medgifva det. Men hvilka äro då de föreslagna principbestämmelserna? Jo, fyra *att*-satser, där det säges, att man skall iakttaga vissa allmänna principer. Men hvilken skall tillämpa dessa allmänt affattade principiella föreskrifter? Jo, länsstyrelser, öfverkontrollörer och kontrollörer, men dessa bestämmelser måste då för att af dem kunna tillämpas vara sammanfattade i en förordning, som skall vara tillgänglig för enhvar länsstyrelse och enhvar öfverkontrollör eller kontrollör, som har att tillämpa förordningen. De äro icke betjänta med några abstrakta *att*-satser, utan de skola hafva i § 1 den och den bestämmelsen, i § 2 den och den o. s. v. Reservanten inom utskottet skall helt säkert gifva mig rätt, då jag nu fäster upp-

märksamheten på nödvändigheten af en dylik förordning. Han skall möjligen svara, att det tillkommer Kungl. Maj:t att i sinom tid utfärda dessa kontrollföreskrifter. Nej, mina herrar, det gäller här en beskattningsfråga, som faller under Riksdagens uteslutande bestämmanderätt; den beskattningslagstiftningen skall Riksdagen sköta från det första till det sista. Nu ifrågavarande bestämmelser inverka direkt på skattens belopp, den gör så och så många ören per kilogram.

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.*

(Forts.)

Med dessa ord har jag motiverat den ståndpunkt, som jag inom utskottet intagit i denna fråga. Den ärade reservanten, friherre Klingspor, har nämnt, att bevillningsntskottet i år liksom i fjol afstyrkt förslaget, men att frågan gick utskottet emot i fjol, och att han hoppades, att den skulle göra så äfven i år. Må så vara, men jag yrkar likväl bifall till utskottets hemställan.

Friherre Klingspor: Den ärade utskottsordföranden talade om, att det här skulle gälla en ren premiering. Det är emellertid icke här fråga om premiering eller icke premiering, utan om att göra rättvisa. Herr Åkerberg har tydligt visat, att en premiering ägt rum med afseende å de tidigare fabrikerne. I den mån, som man nu ändrar beskattningssystemet, är det ju gifvet, att äfven formen för premieringen kan behöfva ändras. Hvad det här gäller är att lämna dessa nya fabriker stöd, att hjälpa dem att komma till en utveckling, som visat sig svår att nå, och att få tillräckligt med betor för att få produktionen i full gång. Detta är ofantligt svårt, och de första åren går det icke. Jordägarne börja ju nu att intressera sig för saken; de taga mot betor, de taga mot inspektörer och de bearbeta jorden. Men sedan på våren, då de tycka, att skörden icke kommit i gång ordentligt, plöja de upp jorden igen, och så äro alla de därpå nedlagda penningarne förlorade för fabrikationen, men delvis komma de i alla fall jorden till godo. Den hjälp, som nu skulle lämnas dessa fabriker skulle af dem användas just för att uppmuntra betodlingen och på det sättet komma fram till ett resultat, som man eljest icke kan nå. Jag vill således påstå, att denna premiering icke innebär någon orättvisa, utan att den allenast medför en likställighet. Ty det är gifvet, att betodlingen skall i dessa trakter så långt norr om Skåne möta större svårigheter än där nere. Jag hoppas, att icke många skola vilja vara med om en så älskvärd åsikt som den, hvilken uttalades från kronobergsbanken, att sedan här nedlagts millioner kronor, skall man strypa till för dessa svårigheters skull och icke gifva oss samma förmåner, som de äldre fabrikerne haft nere i Skåne. Ett dylikt råd betacka vi oss för. Den, som är intresserad för jordens utveckling, vet, hvilket kolossalt arbete därför kräfves, äfven när det gäller en skörd af vanliga rotfrukter. Man måste arbeta intensivt och lägga ned mycket både kapital och arbete för att få saken fram-

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

åt. Men gifvet är, att olika luftstreck göra sig olika gällande. Det händer emellertid, att, om man blott är ihärdig och får saken i gång, kunna de nordliga distrikten ofta komma att till gagn för landet lämna en vackrare växtlighet än de sydliga. Därpå har man sett många exempel. Det synes mig då vara så mycket mera skäl att icke i otid strypa det arbete, som här nedlagts, utan understödja detsamma för att skörda de frukter, som däraf kunna vinnas.

Herr Åkerberg var tvifvelaktig, huruvida han verkligen skulle vilja odla betor uti dessa trakter. Det är emellertid att märka, att han bor på c:a 60 km. afstånd från sockerfabriken. Bodde han närmare, är jag säker om, att han med sin starka lust för initiativ också skulle slå sig på betodling för att söka få fram saken; nu känner han sig icke hafva någon skyldighet därtill. Men han ställer sig dock sympatisk för ett framgångsrikt arbete i denna sak. Kommen ihåg, mina herrar, att det är dock rätt väsentliga direkta fördelar, som redan härrört af denna sockerindustri i Öster- och Vestergötland. Man ser detta på de annonser, som finnas i tidningarna om försäljning af jord, »passande för betodling»; man ser det på dessa järnvägar, som äro under anläggning här och hvar; ja, man kan säga, att på nästan alla områden har det under de två sista åren varit dessa sockerbruksanläggningar, som utgjort grunden för flertalet nya företag. Jag frågar då, om detta icke är tecken på, att det arbete, som där drifves, är betydelsefullt för samhället. Jag frågar: hvilken annan industri finnes väl, som mäktar skapa en sådan verksamhet, skapa järnvägar, höja egendomsvärdena, höja företagsamheten? Hvad kan man då mera begära, och är det icke då lämpligt, att statsmakterna medverka genom en premiering, vare sig på det ena eller andra sättet?

Nu liksom förut har bevillningsutskottets ordförande talat om kontrollen och huru invecklad den skulle blifva. Den förste talaren från utskottet erkände, att den saken icke betydde något, ty allting angående kontrollen bestämmer Kungl. Maj:t genom i administrativ väg utfärdad förordning och till Kungl. Maj:ts bestämmanderätt i detta fall kunna vi väl trygga oss. För öfrigt vill jag meddela, att kontrolldirektören själf godkänt den formulering af kontrollbestämmelserna, som här är föreslagen. Jag vågar påstå, att det skulle vara att ingripa i Kungl. Maj:ts rätt att utfärda kontrollföreskrifter, om Riksdagen sökte därom besluta. De svårigheter, som af bevillningsutskottets ordförande härutinnan framhållits, synas mig sålunda vara delvis konstruerade och icke hafva något att betyda. Om Riksdagen beslutar, att det skall vara lägre skatt vid viss fabrik, än hvad som utgår för andra, så är det Kungl. Maj:ts ensak att se till, att kontrollen blir tillfredsställande. Något annat kan icke komma i fråga.

Bevillningsutskottets ärade ordförande uttalade vldare tvifvel

om, att detta understöd skulle komma betodlarna till godo, och han yttrade, att hans erfarenhet sade honom något helt annat. Ja, det tror jag fullkomligt. Men skall man skaffa sig en tillräcklig stam af betodlare, så vet man, hvilka uppoffringar man får ikläda sig för dem. Dessa uppoffringar, som fabriken får göra, komma odlarne till godo på det enda sätt, som kan ske, nämligen därigenom att man tillhandahåller dem betfrön, utsänder till dem inspektörer, gifver dem hjälp i frakter och ordnar för dem så lämpligt som möjligt genom gynnsamma betkontrakter m. m. Något annat sätt att få saken fram finnes icke.

Det har vidare framhållits, att i dessa tider, då budgeten är så ansträngd, skulle det vara mindre tillrådligt att vidtaga en åtgärd, som skulle medföra en minskning i sockerskattens afkastning med närapå 60,000 kronor. Men hvad är det å andra sidan, som staten här vunnit? Om herrarne läsa handlingarne, skola herrarne finna, att vid denna nya fabrik har den direkta skatten för tillverkningen redan gått löst på c:a 270,000 kronor. Men dessutom är det en annan fördel, som staten här vunnit, nämligen att tullafgifterna i Lidköping, som förr voro så godt som inga, blott 20 à 30 tusen kronor om året, stigit så, att de förra året uppgingo till 1,200,000 kronor. Nu är det för dem, som hafva reda på dylika förhållanden, känt, att om en dylik import sker öfver städer, som hafva tolag, hafva de rätt att få 5 % af tullafgiften, således i detta fall 60,000 kronor. Nu har emellertid Lidköping ingen tolagsrätt, men är stapelstad, och således slipper staten att uppoffra ett enda öre och har på detta sätt fått 60,000 kronor i extra vinst för förra året.

Mig synes, att det arbete, som nedlagts på skapandet af dessa fabriker, och de offer, som gjorts där, därigenom att en 4 à 5 millioner kronor nedlagts på de omfattande arbeten, som där vidtagits, den utveckling i olika hänseenden och det väckande till initiativ, som därigenom gifvits jordbrukarne i orten till industriella företag på olika områden — allt detta är väl så värdefullt, att staten därigenom många gånger om fått valuta för den lilla premiering för ett år, hvarom här är fråga. Jag vågar därför anhålla, att kammaren detta år liksom i fjol ville vara med om att lämna den begärda hjälpen. Det är ovisst, om vi behöfva komma fram med en dylik begäran på nytt; nu gäller det blott ett år, och man behöfver således icke draga fram några principiella betänkligheter i fråga om faran af att behöfva lämna dylikt understöd för långa tider. Jag anhåller vördsamt, att kammaren måtte finna med rättvisa och billighet förenligt, att dessa fabriker beviljas den lättnad eller den premiering, som är föreslagen i min reservation, till hvilken jag fortfarande ber att få yrka bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr

*Angående
nedsättning
af skatten för
socker från
vissa
nyanlagda
fabriker.
(Forts.)*

talmannen, att beträffande förevarande betänkande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af friherre Klingspor och herr Friman vid betänkandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i den af friherre Klingspor och herr Friman vid betänkandet afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 44;

Nej — 53.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottet den 14 och 16 i denna månad bordlagda betänkande n:o 8, i anledning af väckt motion om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 23, hade herr *E. A. Nilson* i Örebro föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta, att tullsatsen å maskiner och verktyg i allmänhet bestämmes efter vikt samt att införseltullen å lokomotiv, lokomobiler, explosionsmaskiner, kylmaskiner samt kraftmotorer i allmänhet måtte

sättas	till kr.	10: —	pr 100 kg.
å tröskverk	»	8: —	» » »
» ångpannor	» »	7: —	» » »
» verktygsmaskiner	» »	15: —	» » »
» slättermaskiner (ohopsatta)	» »	6: 50	» » »
» själfafläggare	» »	8: —	» » »
» verktyg och gängverktyg	» »	200: —	» » »
» spiralborrar: öfver 6 mm.	» »	200: —	» » »
» » 6 mm. och därunder ...	» »	400: —	» » »

Utskottet hade på angifna grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af herr Nilsons förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t, så snart ske kunde, låta verkställa utredning samt för Riksdagen framlägga förslag angående lämpligaste sättet för sådan förändring af gällande tulltaxa, att maskiner, redskap och verktyg, såväl specificerade som ej specificerade, blefve åsatta viktull i stället för värdetull.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Vid betänkandet hade reservation afgifvits af herrar *Cavalli*, *Hammarström* och *G. Jansson* mot vissa delar af motiveringen.

Herr Fränckel: Den här föreliggande frågan, nämligen att på något sätt blifva af med värdetullar i allmänhet, har varit ett önskemål redan vid behandlingen af tulltaxan i dess helhet, och det är obestriddigt, att värdetullarna äro svåra att kontrollera. Redan 1888 års tullkommitté har med skärpa framhållit önskvärdheten af att värdetullar i allmänhet icke ifrågakomma, utan att man, såvidt ske kan, bör söka någon annan enhet för förtullningen, helst viktullar. Anledningen, hvarför jag nu tagit mig friheten att beröra denna fråga, är den, att jag just vid den omnämnda kommitténs behandling af maskintullar var med bland de personer, som voro tillkallade för att tillse, huruvida det var möjligt att å maskiner och redskap åstadkomma viktullar och på det sättet för dessa effekter undvika värdetullar. Man hade nog klart, att svårigheterna voro mycket stora, och att om viktull å maskiner skulle komma att införas, skulle man icke för den sortens effekter kunna tillämpa samma tillvägagångssätt som för andra effekter, emedan *en* viktenhet för detta varuslag vore alldeles olämplig. Hvar och en kan ju förstå, att man icke kan taga en viktsats, som lämpar sig för en ånghammare, till viktsats för en spinnmaskin, som är en jämförelsevis fin maskin. Hvar och en vet nämligen, att en ånghammare med sitt stora stativ och städ väger lika mycket som kanske en hel sal full med spinnmaskiner. Hvad skulle följderna blifva, om man tillämpade en viktull på maskiner och redskap? Jo, naturligtvis att man måste uppgöra en lång lista på olika enheter för olika sorters maskiner, och att den enkla åtgärd, som nu är vidtagen i vår tulltaxa, att maskiner och redskap endast kräfvat en tull af 10 % af varuvärdet, skulle förändras därhän, att man finge en lång lista för de olika sorters maskiner, för hvilka viktull vore i tulltaxan bestämd. Så är ock förhållandet i en mängd utländska tulltaxor, och man har där år från år måst öka specificeringen på olika maskiner, därför att maskiner i våra tider undergå så betydliga förändringar, att en viss viktullsats icke länge passar. Maskinerna undergå nämligen en så betydlig nedsättning i vikten, att tulltaxorna måste revideras. Den svårigheten står alltså kvar, men, såsom utskottet också säger, olägenheten af värdetullar står

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

också kvar. Olägenheten af värdetullar är ju den, såsom ock kommittén af 1888 framhöll, att värdetullarna kunna åstadkomma, att alla möjliga knep påhittas för att få så litet värde som möjligt på den effekt, som skall förtullas, och på det sättet så mycket som möjligt minska tullen. Nu har man genom den motion, som här framkommit, velat visa, att denna ovana, om jag så får säga, utvecklats ännu mera än förut. Utländska fabrikanter hafva anlagt filialer här i landet, och till dessa sända de delar af sina maskiner. I sina fakturor upptaga de då endast tillverkningskostnaden för att få låg tull. Detta har den olägenheten med sig, att statsverket går miste om en del af tullen och att en annan importör af samma slags effekter får betala högre tull, eller åtminstone högre än den person jag nämnde. Detta är olägenheter, som äro mycket stora och som man vill, om så ske kan, söka få upphäfda.

Nu har utskottet med anledning af denna motion, som innehåller ungefär detsamma, som jag nu tagit mig friheten att fästa uppmärksamheten på, ansett, att dessa olägenheter äro så stora, att man redan nu måste försöka att råda bot därför. För detta ändamål har utskottet föreslagit en skrifvelse till Kungl. Maj:t, gående ut på att man skulle söka i tid, om det vore möjligt, förvandla befintliga värdetullar å maskiner och redskap till viktullar.

När man emellertid läser utskottets betänkande, så kan man icke förstå, hur utskottet med den motivering, som begagnats, kunnat komma till en sådan konklusion. Utskottet säger, hvad som är alldeles klart, att genom de stora framsteg, som i industriellt afseende gjorts, sedan 1888 års tulltaxa fastställdes, är en revision af *hela* vår gällande tulltaxa af behovet påkallad. Det är ju besynnerligt, att man vid denna revision, som man anser vara behöflig för tulltaxan i sin helhet, vill rycka ut denna punkt om att få bort värdetullarna å maskiner och redskap och förändra dem till viktull. Sedan kommer man till en annan inkomsekvens. Utskottet säger, att värdetullen är ett oting, och i allmänhet borde man taga bort den öfver *hela* linjen, men sedan går utskottet från sin generella princip och anhåller blott om en utredning, huruvida icke dessa värdetullar, *speciellt å maskiner och redskap*, skulle kunna undvikas, men det talar icke om, att det skulle vilja blifva af med värdetullarna å öfriga saker, därför att olägenheterna af värdetullarna nu närmast visat sig i fråga om maskiner.

Jag skulle för min del icke hafva någonting emot, att en sådan undersökning skedde, men på grund af de erfarenheter, som förefunnos i 1888 års kommitté om svårigheten att åstadkomma en tillräcklig klassifikation af de olika maskinerna, är jag rädd för, att det skulle uppstå en alltför stor tablå i tulltaxan, om man skulle göra en utgallring bland maskinerna och

fördela dem på särskilda klasser. I synnerhet tror jag, att en sådan förändring, utan att man toge hänsyn till andra grupper i tulltaxan, skulle blifva ofullständig. Detta stämmer ock med utskottets motivering. Hvad som emellertid afskräcker mig att vilja vara med om en sådan undersökning är något helt annat. Hvad måste Kungl. Maj:t göra, om en sådan skrifvelse af Riksdagen aflåtes? Jo, Kungl. Maj:t måste uppdraga åt några sakkunniga att se till hvad en maskin, som förtullats efter sitt värde och dragit så och så mycket tull, väger, och i öfverensstämmelse härmed föreslå en viktenhet för den maskinen, så att den med tillämpning af en vikttull komme att draga ungefär samma tull som förut. Om, såsom jag nämnde, dessa tullar då icke blifve en tullsats i procent af varans värde, utan utgjordes af många olika tullsatser, så måste alla dessa tullsatser på nytt blifva föremål för Riksdagens pröfning. Med den erfarenhet, som vi hafva af tullstriderna i Riksdagen, och då man så många gånger hört den önskan uttryckt, att man, såvidt som möjligt, borde förblifva vid »status quo» i tullfrågan, så hemställer jag till herrarne, om det kan vara klokt att för omnämnda olägenheter upprifva maskintullen med alla dess detaljer och med alla de klasser af olika maskiner, som då skulle blifva föremål för Riksdagens pröfning, med risk att en hel del af dessa klasser icke godkändes. Jag tror, att olägenheterna däraf och det intrång, som därigenom kunde göras på vår mekaniska verkstadsindustri, blifvo mycket mera kännbara än de stora eller små underslef, som nu göras för att få in maskiner på lägre tull. Det blir visserligen en förlust för staten genom en minskad tullinkomst, men hvad jag nyss påpekade blir en förlust för hela maskinindustrien, en förlust, som jag tror blifve mera betydande.

Det är utaf dessa skäl, som jag för min del, speciellt med fäst afseende på själfva motiveringen, anhåller få yrka afslag å den föreslagna punkten.

Herr Cavalli: Jag beklagar, att omständigheternas makt har gjort, att denna fråga kommit att så sent på dagen behandlas och inför så glest besatta bänkar, ty det är en intressant fråga, som här föreligger.

Vår nuvarande tulltaxa är mycket gammal. Den är voterad, om jag icke minns fel, år 1892 och grundar sig på utredningar, som verkställdes åren 1888—1889. Jag behöfver, då jag sagt dessa årtal, icke för någon af herrarne påpeka, att taxan är för gammal. Näppeligen någon annan talltaxa är så gammal som denna, och en sådan tulltaxa kan icke för industriens närvarande behof vara lämplig. Det måste man erkänna, vare sig man kallas protektionist eller frihandlare. Industrien har under senaste 15 åren gjort oerhörda framsteg. Nya industrigrenar hafva uppstått, hvilka med nödvändighet fordra — om tullförhöjningar

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

skola vi icke tala — tullspecificeringar. Detta är nödvändigt, där tullsatsen är densamma för en tullposition, som omfattar en stor varugrupp. En gemensam tullsats kunde vara lämplig, då en industrigren först började uppännas, men i samma mån som industrien utvecklas och tillverkning af finare varor äger rum, är det klart, att den lika tullsatsen på samma gång bereder ett tillräckligt, understundom mera än tillräckligt, skydd för de gröfre varorna, som den lämnar intet eller åtminstone icke tillräckligt skydd för de finare.

Nu är det af den siste talaren väl icke klandradt, men anmärkt såsom olämpligt, att bevillningsutskottet inskränkt sig till gruppen maskiner, redskap, och verktyg ensamt. Ja, hvarför har utskottet gjort detta? Jo därför att den motion, som nu föreligger, endast omfattat denna grupp, och jag vågar tillägga, att, såvidt jag känner tulltaxan — den siste talaren känner ju maskinindustrien mycket väl — så finnes det ingen position i tulltaxan, som är i så stort behof af revision som denna.

Hvarför är behofvet af revision i denna del af tulltaxan så starkt? Jo, denna grupp innefattar en mycket stor mängd artiklar. Nu är för hela denna position stadgad en och samma värdetull. Härtill kommer, att vissa oegentligheter understundom förekomma. Värdetullen för varan beräknas efter det pris, som angifves i den föreliggande fakturan med tillägg af frakt m. m., men flera stora maskinfirmor i utlandet hafva emellertid här filialer, som lefva under svensk skylt. Till dessa filialer sändas varorna med angifvande af deras värde till endast tillverkningskostnaden. Till hvem skickar fabrikanten dem? Till sig själf. Han har ingen kostnad att lägga på dem utöfver tillverkningskostnaden. När varan kommer hit till landet, så beräknas alltså tullsatsen i enlighet härmed. Med hvem skall den varan konkurrera? Jo, med den svenska industrien. Hvad är emellertid påföljden? Jo, att den svenska maskinindustrien i den konkurrensen måste stå sig slätt. Är det under sådana förhållanden icke en enkel konsekvens, ja, jag kunde säga en nödvändighet, att något i detta fall göres?

Nu sade vidare den ärade talaren, att det är mycket svårt att göra upp ett förslag till viktull, och han visste icke, huru det skulle gå till. Ja, hvarje förändring å tullsatser inom industrien är förenad med allvarsamma svårigheter, men icke är det skäl att därför kasta yxan i sjön och säga, att intet kan göras. Nu har herr Fränckel framhållit såsom exempel den skillnad, som förefinnes mellan en tung maskin, en ånghammare t. ex., och en maskin, som användes i textilindustrien. Han sade, att om vi hade eu viktull, rå skulle det blifva ett oskäligt skydd för industrien i den ena branschen. Jag förmodar, att herr Fränckel äfven drog den slutsatsen, att den andra industrien icke blefve tillräckligt skyddad. Så enkla äro vi väl icke, att vi äsätta alla

maskiner en lika hög viktull, utan maskinerna skola delas upp i grupper, och den, som studerar främmande länders tulltaxor, skall nog finna många. I den tyska tulltaxan äro maskinerna delade i 37 underrubriker, i den franska i 27, i den italienska i 10, i den portugisiska i 13 och i den Österrikisk-Ungerska i 7 etc. Med undantag af Ryssland och möjligen Finland skulle jag icke tro, att det finnes något land i Europa, som har kvar värdetullar för maskiner. Är det då en dag för tidigt, att vi tänka på att verkligen göra något annat för denna stora, viktiga industrigren än att lägga händerna i kors och säga, att det är så svårt att ändra tulltaxan.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Jag har härmed i hufvudsak angifvit de grunder, hvarför jag inom utskottet röstat för utskottets hemställan; och jag har endast varit oense med utskottet angående en del af motiveringen. Jag har sökt visa, att en reform är behöflig och att det är ingen anledning att afvisa densamma på grund af svårigheter, som ställa sig i vägen. Jag skall emellertid gå herr Fränckel till mötes i någon mån genom att föreslå en liten ändring i utskottets hemställan. Om jag fattade herr Fränckel rätt, så uppgaf han, att utskottet sagt, att alla värdetullar skulle afskaffas, men bevillningsutskottet har endast yttrat, att det »torde dock med allt skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke tidpunkten nu är inne för en undersökning om möjligheten att ytterligare inskränka värdetullarnas antal». Jag skall därför i klämman med tillämpning af denna motivering göra ett tillägg, hvarom yrkande kommer att göras äfven i Andra Kammaren. Jag föreslår, att efter ordet »blefve» inskjutas orden »så vidt möjligt».

Jag skall, herr talman, be att få anhålla om proposition å följande hemställan, att Riksdagen, i anledning af herr Nilsons förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t, så snart ske kan, låta verkställa utredning samt för Riksdagen framlägga förslag angående lämpligaste sättet för sådan förändring af gällande tulltaxa, att maskiner, redskap och verktyg, såväl specificerade som ej specificerade, blefve, såvidt möjligt, åsatta viktull i stället för värdetull.

Herr Håkanson: Med anledning af den förste ärade talarrens uttalande tillåter jag mig meddela, att jag inom utskottet talat för och yrkat bifall till ett där framkommet förslag, att den af utskottet nu föreslagna utredningen skulle omfatta alla slags värdetullar och klargöra, huruvida de icke skulle kunna evalveras i viktullar. Jag förmenar nämligen, att de olägligheter, som drabba importörer och fabrikanter af andra varor, hvilka vid import nu äro underkastade värdetullar, äro lika stora som de, som drabba fabrikanter och importörer af redskap och maskiner. Det har häremot invändts, att utredningen om tullen å dessa artiklar, som icke kunna rubriceras under maskiner och redskap,

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

skulle vara så ofantligt mycket svårare, eller rättare, det har sagts, att den skulle försvåra utredningen i öfrigt. Jag tillåter mig vara utaf en annan mening och förmenar, att den stora svårigheten att verkställa utredningen ligger just i svårigheten att verkställa utredningen angående maskiner och redskap. Det är icke nog med, att det finnes ett stort antal olika slags maskiner och redskap, utan en särskildt viktig synpunkt att beakta i denna fråga är, att dessa maskiner komma hit i ofantligt olika förpackningar. En gång väger förpackningen lika mycket som maskinen, en annan gång kanske blott 5 à 6 % af maskindelarnas vikt. Detta kan till och med inträffa, då det är så att säga fråga om maskiner, som höra till samma bransch.

Hvad beträffar den extra svårigheten att utreda, huruvida tullsatserna å andra varor skulle kunna utbytas mot viktullar, så är den synnerligen enkel. Om man genomser den förteckning å artiklar, som draga värdetull, och som motionären har anfört — jag kan i förbigående säga, att den icke är fullt korrekt. Den innehåller lite för mycket och lite för litet —, då ser man, att här är redan gjord en sådan specificering, så att någon utredning angående dessa saker, i de flesta fall icke behöfves. Där finnas uppräknade kassaskåp, fosforsyra, vissa slag af kopparplåt, elektriska ledningskablar, maskinremmar och en hel del andra artiklar. Den enda varurubrik, där någon särskild svårighet skulle komma att göra sig gällande, torde kunna sägas vara rubriken »kemiska preparat». Det är aldeles gifvet, att det förekommer import af en massa olikartade varor af denna kategori.

Jag har tänkt mig, att en uppdelning af dessa varuslag lätt nog kunde företagas. Naturligtvis kunna åtskilliga åtgärder vidtagas, men en åtgärd, som borde vidtagas, vore, att man i den i kommerskollegium befintliga förteckningen öfver näringsidkare i olika branscher tager reda på hvilka fabriker, som inom den eller den branschen existerade, och ser till hvilka fabrikat, som här i landet tillverkas. Sedan vore det icke svårt att för dem finna en lämplig tullsats.

En del varor, som nu gå under rubriken »kemiska preparat» hafva af vederbörande tullkammare orätt dit hänförts. Atminstone anse industriidkarne det. Det har varit stora olägenheter förenade med tullbehandlingen af sådana artiklar. Det har varit en stor ojämnhet vid tullbehandlingen. Ibland har man, för att taga ett exempel från en bransch, som jag känner något till, behandlat varor, som användas i tryckerier och färgerier, såsom färgämne, då de varit fria. Ibland åter har samma vara behandlats som kemiskt preparat, och då har den dragit tull. Det har då anförts klagomål hos generaltullstyrelsen, men rättelse har icke vunnits. Antalet sådana olägligheter skulle med säkerhet minskas eller försvinna, om värdetullen å hit hänförbara artiklar kunde utbytas mot viktull.

Det är många intressen, som lida af att värdetullar bibehållas. Det är fabrikanterna af sådana varor inom landet. Det är förbrukaren. Det är den hederliga mellanhanden, köpmannen, och det är staten. Nu har det sagts inom utskottet, att det icke vore så stora intressen, som stode på spel för dessa, som importera andra varor än maskiner och redskap. Det är dock icke så. Hela importen af varor, som draga värdetull, utgjorde år 1893 23,800,000 kronor. Därutaf representerade värdet af maskiner och redskap en siffra af 18,068,950 kronor. Skillnaden mellan dessa siffror, eller $5\frac{3}{4}$ millioner, afsåg varor, som icke kunde rubriceras som maskiner och redskap. År 1894 var skillnaden omkring 6,870,000 kronor.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Nu växlar tullen, uttryckt i % af varans värde, för olika artiklar. På en vara är den 5 %, på en annan 10 % och på en tredje åter 15 % af varans värde. Säkert är emellertid, att det icke är småsummor det handlar om, då det ena året värdet af dessa importerade varor utgör omkring $5\frac{3}{4}$ millioner kronor och det andra året nästan 7 millioner kronor.

Sedan bör man ihågkomma de oriktiga fakturorna. Det blir för dem, som skola hafva varorna, ett ganska obehagligt spelrum i tullen. Där betalas antagligen helt andra summor än som rätteligen borde betalas.

Jag kunde icke vinna framgång för mitt förslag i bevillningsutskottet, och då det gick utom motionens ram, kunde jag icke framställa något yrkande i reservationsväg — åtminstone hade jag icke vågat hoppas, att herr talmannen skulle upptagit ett sådant yrkande till afgörande i kammaren, utan jag har måst afstå därifrån och har nöjt mig med att här uttala mina betänkligheter emot, att utredningen skulle inskränkas till endast en del varor. Jag anser, att utskottet, som icke förnekar, att en massa olägenheter vidlåda alla värdetullar, borde hafva gjort sitt skrifvelseförslag mera omfattande.

Jag har åtminstone för närvarande icke något yrkande att framställa.

Herr Hammarström: Den siste ärade talaren har ju själf framhållit, att hans yrkande inom utskottet gått utom motionens ram. Jag anser mig vid sådant förhållande icke behöfva närmare ingå på de sakliga skäl, som varit bestämmande för utskottet att icke tillstyrka en så vidsträckt utredning.

Hvad själfva saken beträffar, har jag egentligen ingenting att tillägga utöfver hvad bevillningsutskottets ordförande anført. Jag vill dock säga, i anledning af ett yttrande af den ärade talaren på stockholmsbänken, att jag icke tror, att man från någon sida inom utskottet tänkt sig en reduktion af det skydd, maskinindustrien för närvarande åtnjuter, såsom en följd af den omsättning från värdetull till viktull, som nu är i fråga.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Hvad som egentligen föranledde mig att begära ordet var emellertid ett yttrande af den siste talaren. Han påstod, att åtskilliga kemisk-tekniska preparat blifvit oriktigt tullbehandlade vid någon tullkammare, att ärendet sedan underställts generaltullstyrelsens pröfning och att erforderlig rättelse icke hade vunnits. Då jag har äran att vara ledamot af tullstyrelsen, har jag, ehuru jag icke känner till det ärende, hvarpå talaren syftade, och, såvidt jag vet, icke deltagit i dess behandling, dock ansett mig skyldig fästa uppmärksamheten på att vid de förtullningstvister, som handläggas i generaltullstyrelsen, är det alltid så, att tvisten gäller en meningsskiljaktighet mellan importören och vederbörande tullförvaltning, som verkställt tullbehandlingen. Tydligt och klart är, att importören anser sin uppfattning vara den riktiga, men det torde icke därför alltid vara gifvet, att den också är den riktiga; och att generaltullstyrelsen icke afgör något sådant ärende utan att först hafva inhämtat yttrande från en eller flera sakkunniga personer, så mycket kan jag med bestämdhet säga. Härtill anser jag mig endast behöfva lägga den erinran, att, som det naturligtvis kan hända, att äfven generaltullstyrelsens beslut kan vara felaktigt, det lyckligtvis står vederbörande fritt att genom anförande af besvär hos Kungl. Maj:t söka slutlig rättelse.

Herr Fränkel: Den ärade ordföranden i bevillningsutskottet framhöll med skärpa, då han började sitt anförande, att man icke borde glömma, att vår tulltaxa nu bestode ända sedan 1888 och således tarfvade revision. Jag tror icke det skall kunna påstås, att jag icke är öfverens med honom härom; frågan är blott, huruvida denna revision skall tillgå på det partiella sätt, som här ifrågasättes, om man redan nu skall revidera maskintullen, nödgas öfrvandla den från värdetull till viktull, men lämna hela den öfriga tulltaxan utanför, ehuru man är på det klara med att denna tulltaxa inom kort tid måste undergå revision i sin helhet. Det är just detta, som jag finner vara svagheten i bevillningsutskottets motivering, att utskottet med sådan skärpa framhållit behofvet af hela revisionen, då det dock är af tvifvelaktig nytta att särskildt göra denna partiella revision. Jag har icke, som denne talare tycktes vilja påskina, påstått, att det skulle bestämmas *en* viktsats för alla maskiner. Tvärtom sade jag, att det blefve nödvändigt att hafva en lång lista i dylika viktsatser. Talaren upplyste själf, huru många tullsatsar det vore fråga om vid denna öfvergång från värde- till viktull. Jag ber att ännu en gång få säga hvad jag tog mig friheten säga förut, just därför att häremot gjorts invändning: den ärade talaren förutsatte, att icke ändring i afseende å skyddet för maskin- och redskapsindustrien komme i fråga, utan man skulle helt simpelt gå så till väga, att man sökte göra upp en lista, enligt hvilken för hvarje slag af maskiner betalades ungefär detsamma i viktull, som nu betalas

i värdetull. Jag frågar denne liksom den siste ärade talaren, som förde ordet för bevillningsutskottet: huru veta herrarne detta? Vi böra komma ihåg, mine herrar, att dessa tullsatser äro föremål för Riksdagens pröfning och att således hvar och en af dem måste underkastas ny behandling. Då är frågan, huruvida icke åtskilliga af dessa tullar komma att strykas, huruvida icke de industrier, som arbeta under dem nu gifvet skydd, blifva lidande på denna revision. Detta var skälet för mig, då det här icke gällde att revidera tulltaxan i dess helhet, att påvisa betydelsen af nu föreslagna revision, och det är därför jag anser, att en skrifvelse som denna icke bör afgå samt fortfarande yrkar afslag å förslaget därom.

Om bestämmande af tullen å maskiner och verktyg efter vikt m. m.

(Forts.)

Herr Håkanson: Endast några ord i anledning af herr Hammarströms yttrande. Han sade, att han, ehuru ledamot i generaltullstyrelsen, icke kände till, att ojämnheter ägt rum vid tullbehandlingen af vissa kemisk-tekniska preparat. Jag kan icke uppgifva med visshet, om anledning till klagomål i detta hänseende förekommit, sedan herr Hammarström blef ledamot i nämnda styrelse, men säkert är, att beträffande tullbehandlingen af vissa i tryckeri-industrien använda artiklar klagomål vid flera tillfällen hafva anförts, utan att ändring gjorts i det öfverklagade beslutet. Men detta utgör icke något bevis för att tullbehandlingen varit rättvis.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande betänkande yrkats, dels, af herr *Cavalli*, att hvad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att mellan orden »blefve» och »åsatte» insköttes orden »såvidt möjligt», dels ock att utskottets hemställan skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare i enlighet med nyssnämnda yrkanden; och förklarade herr talmannen sig finna propositionen på bifall till herr Cavallis yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition därvid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 8 med den af herr Cavalli föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 48;

Nej — 40.

Som tiden var tämligen långt framskriden, beslöt kammaren på framställning af herr talmannen att till ett annat sammanträde uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammarens åtskildes kl. 10,22 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
